

Monika Hjeds Löfmark och Jonas Eriksson

Arbetslöshet och utanförskap bland unga i Europa

En makroekonomisk studie av NEET

Monika Hjeds Löfmark och Jonas Eriksson

Arbetslöshet och utanförskap bland unga i Europa

En makroekonomisk studie av NEET

– Sieps 2014:1 –

Rapport nr. 1
Februari 2014

Utges av Svenska institutet för europapolitiska studier.
Rapporten finns tillgänglig på www.sieps.se
Författarna svarar själva för innehåll och slutsatser i rapporten.

Omslag: Svensk Information AB
Tryck: EO Grafiska AB
Stockholm, februari 2014
ISSN 1651-8942
ISBN 978-91-86107-45-1

Förord

Den kraftigt stigande arbetslösheten i många EU-länder har drabbat den unga befolkningen särskilt hårt. Många unga har hamnat vid sidan av samhället på grund av den finansiella och ekonomiska krisen. Det har gett upphov till termen NEET, som står för *not in employment, education or training* och således rymmer unga som varken studerar, arbetar eller är i praktik.

Trots att frågan har klättrat på EU:s lista över prioriteringar finns det ytterst få makroekonomiska eller institutionella studier som belyser problematiken kring NEET. I denna rapport analyserar därför författarna Monika Hjeds Löfmark och Jonas Eriksson ekonometriskt ett antal makroekonomiska och institutionella faktorer i 28 europeiska länder som kan antas påverka andelen unga som varken arbetar eller studerar. Resultaten indikerar att det är viktigt att komplettera det mer individuella perspektivet med makroekonomiska faktorer.

Rapporten visar att NEET vid sidan av tillväxt och total arbetslöshet påverkas av olika regleringar, en stor svart sektor samt förekomsten av ett dualt lärlingssystem. Författarna menar vidare att det är viktigt att bygga förtroende hos unga för samhällets funktioner samt att minska krångel och kostnader för företag. Detta ryms i EU:s tillväxtstrategi Europa 2020, men här är det naturligtvis främst medlemsstaterna som måste agera på egen hand för att nå framgång.

Anna Stellingert
Direktör, Sieps

Sieps är en statlig myndighet som tar fram forskningsbaserade analyser i europapolitiska frågor. Målgruppen är i första hand svenska beslutsfattare på olika nivåer. Arbetet sker i samarbete med svenska och internationella forskare.

Om författarna

Monika Hjeds Löfmark och *Jonas Eriksson* är forskare respektive utredare i nationalekonomi vid Sieps.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	6
1 Inledning	8
2 Tidigare forskning om NEET och ungdomsarbetslöshet	11
2.1 NEET – de unga som varken studerar eller arbetar.....	11
2.2 Arbetslöshet, kris och återhämtning bland unga.....	16
2.3 Den duala lärlingsmodellen.....	20
2.4 Ungdomsarbetslösheten efter den stora recessionen.....	22
2.5 Informella arbetsmarknader.....	24
3 Empirisk del	27
3.1 Data och deskriptiv statistik.....	27
3.2 Metod.....	31
3.3 Regressionsresultat.....	31
4 Slutsatser och diskussion	41
Referenser	44
Appendix	49
Summary in English	53

Sammanfattning

Arbetslösheten har stigit kraftigt i de flesta länder i EU sedan den globala finansiella krisens början och den unga befolkningen har drabbats särskilt hårt. Att unga kommer in på arbetsmarknaden är avgörande inte bara för den enskilda individen utan också för hela ekonomier. Europa står inför en stor demografisk utmaning med en allt större andel äldre i befolkningen. Om den unga arbetskraften inte kommer in på arbetsmarknaden och får arbetslivserfarenhet kan såväl framtida produktion som skatteintäkter minska, samtidigt som bidragsutgifterna ökar. Att vara arbetslös i unga år påverkar dessutom den enskildes hälsa och framtida yrkesliv, i form av sämre löneutveckling och ytterligare perioder av arbetslöshet.

Långtidsarbetslösheten är särskilt allvarlig eftersom den ökar risken att vissa unga lämnar arbetsmarknaden helt och hållet. Ett stort problem är att det finns många unga som har hamnat vid sidan av samhället och som varken arbetar eller studerar. I takt med att gruppen som varken arbetar eller studerar har uppmärksammats och studerats alltmer har termen NEET (*not in employment, education or training*) myntats. Trots att frågan har lyfts upp på den europeiska agendan finns det ytterst få makroekonomiska eller institutionella studier som belyser NEET. I denna rapport analyseras därför ett antal makroekonomiska och institutionella faktorer i 28 europeiska länder som kan antas påverka andelen unga som varken arbetar eller studerar.

I den beskrivande delen presenteras tidigare forskning om NEET, ungdomsarbetslöshet, lärlingssystem och informellt arbete. Tidigare studier kring NEET avslöjar att bland annat familjebakgrund, utbildningsnivå och hälsa är av stor vikt vad gäller risk för att befinna sig i NEET. Kunskap kring ungdomsarbetslöshet bidrar till insikt om NEET, detta då det finns rikligt med makroekonomiska studier och forskningen knyter an till flera teorier kring arbetslöshet och arbetsmarknaden. Eftersom lärlingssystemet anses ha gynnsamma effekter på ungdomsarbetslösa är det av intresse att diskutera systemet också i samband med NEET. Informellt arbete anses däremot inte i forskningen kring ungdomsarbetslöshet. Svartarbete kan emellertid vara en lösning för unga som med låg utbildning och små chanser att komma in på ordinarie arbetsmarknader. Liksom det svarta arbetet är ett avståndstagande från den formella ekonomin och samhället – det sociala kontraktet – kan NEET också vara det. Därför inkluderas variabeln i resonemanget om NEET.

Det empiriska kapitlet innehåller ett avsnitt med en presentation av variablerna, följt av ett avsnitt med den empiriska analysen och därefter en diskussion om resultaten. Flera makroekonomiska och institutionella faktorer analyseras närmare med hjälp av en paneldatamodell. Ett flertal av variablerna härrör från forskningen kring ungdomsarbetslöshet, bland annat studeras betydelsen av olika regleringar, både på arbetsmarknaden och på företagssidan. Dessutom undersöks empiriskt relationen mellan NEET och det duala lärlings-systemet. Därutöver analyseras relationen mellan NEET och den informella sektorn och avslutningsvis studeras skillnader mellan NEET och ungdomsarbetslöshet för att se i vilken mån de skiljer sig från varandra vad gäller samvariation med regleringar, informella marknader och dualt lärlingsystem.

Resultaten indikerar att det är rimligt att komplettera det mer individuella perspektivet med makroekonomiska faktorer; institutioner på arbetsmarknaden och inom företagssektorn spelar roll för NEET och så tycks även andelen arbetslösa göra. Vidare har förändring av tillväxt effekt i alla beräkningarna. Därtill tycks andelen NEET vara mindre i de länder där det förekommer dualt lärlingsystem och där andelen studerande är högre. Det är intressant att notera att den informella ekonomin tycks ha betydelse för NEET, men inte för andelen ungdomsarbetslösa.

Rapporten avslutas i kapitel 4 med en sammanfattning av resultaten och en diskussion om möjliga policyåtgärder. För dem som står allra längst från arbetsmarknaden torde breda insatser av åtgärder krävas. Särskilt framgångsrikt för arbetslösa kan därför en kombination av skola och praktik vara, detta gäller även unga i NEET eftersom dessa inte sällan har kort eller avbruten utbildning och liten arbetslivserfarenhet. Resultaten indikerar att konjunkturer har betydelse för NEET och därmed att den åtstramningspolitik som förekommer i flera europeiska länder riskerar att drabba dessa unga. Att fokusera på tillväxtskapande åtgärder och att ta större hänsyn till unga utan arbete vid åtstramningar är av största vikt.

Genom att kombinera kunskap om relevanta faktorer både på mikro- och makronivå ökar chanserna ytterligare att finna effektiva åtgärder. Insatserna bör vidare fokusera på både utbud och efterfrågan av arbetskraft; att involvera dem som kan komma att anställa de unga är viktigt. Avslutningsvis bör åtgärderna även innefatta sådant som syftar till att stärka samhällskontraktet genom att söka förändra såväl attityd som motivation och framtidstro.

1 Inledning

Arbetslösheten har stigit kraftigt i de flesta länder i EU sedan den globala finansiella krisens början och den unga befolkningen har drabbats särskilt hårt. Ungdomsarbetslösheten är ofta mer än dubbelt så hög som arbetslösheten generellt (Quintini *et al.*, 2007). Att unga kommer in på arbetsmarknaden är avgörande inte bara för den enskilda individen utan också för hela ekonomier. Europa står inför en stor demografisk utmaning med en allt större andel äldre i befolkningen. Om den unga arbetskraften inte kommer in på arbetsmarknaden och får arbetslivserfarenhet kan såväl framtida produktion som skatteintäkter minska, samtidigt som bidragsutgifterna ökar. Att vara arbetslös i unga år påverkar dessutom den enskildes hälsa och framtida yrkesliv, i form av sämre löneutveckling och ytterligare perioder av arbetslöshet.

Även långtidsarbetslösheten för unga i EU har ökat i samband med krisen (European Foundation, 2012). Arbetslöshet, och i synnerhet långtidsarbetslöshet, har blivit ett akut problem i många EU-länder. Långtidsarbetslösheten är särskilt allvarlig eftersom den ökar risken att vissa unga lämnar arbetsmarknaden helt och hållet.¹ Ett stort problem är att det nu finns många unga som har hamnat vid sidan av samhället och som varken arbetar eller studerar. I takt med att gruppen som varken arbetar eller studerar har uppmärksammats och studerats alltmer har termen NEET (*not in employment, education or training*) myntats.²

Även om arbetsmarknadsfrågor och utanförskap inte ingår i EU:s kärnkompetens har EU fokuserat på såväl NEET som på ungdomsarbetslöshet och den ekonomiska krisen har lett till att dessa frågor har flyttats allt högre upp bland EU:s prioriteringar.³ Att underlätta rörligheten inom EU för unga ska ses i ljuset av att unga är den mest mobila delen av befolkningen. Här finns med andra ord en stor potential att effektivt underlätta för såväl krisdrabbade länder som enskilda unga arbetslösa.

¹ Definitionen av långtidsarbetslöshet kan variera, men rör ofta arbetslöshet som har varat under minst fem-sex månader.

² Se European Foundation (2012) samt Simmons och Thompson (2011).

³ Ett av de överordnade målen i Europa 2020 är att andelen unga som slutar skolan i förtid ska vara under 10 procent och att minst 40 procent av den yngre generationen ska ha avslutad högre utbildning (Europeiska kommissionen, 2010). Huvudinitiativet för att nå det målet är "Unga på väg", inom vilket initiativen "Bättre möjligheter för unga" och "Ditt första Euresjobb" ryms. "Bättre möjligheter för unga" syftar bland annat till att unga som inte har en gymnasieexamen ska slutföra sin skolgång, alternativt påbörja yrkesutbildning och "Ditt första Euresjobb" syftar till att underlätta rörligheten för unga. Målet är att 5000 unga ska hjälpas till ett jobb i ett annat EU-land under 2012-2013.

Samtidigt har de allra flesta av EU:s medlemsstater drabbats av stigande ungdomsarbetslöshet och den som kommer från ett annat land är därtill sällan prioriterad på arbetsmarknaden, särskilt under lågkonjunktur. Ett annat problem som EU:s initiativ stöter på är att unga i många länder, framför allt i södra Europa, bor kvar hos föräldrarna längre och därför är mer trögrörliga. Vad gäller rörlighet och NEET är det också viktigt att notera det finns en stor del unga med låg eller oavslutad utbildning som har hamnat helt utanför systemet. För dessa är utlandsflytt sällan ett alternativ, eftersom de ofta saknar tillräckliga ekonomiska, sociala och utbildningsmässiga resurser.

Trots att frågan har lyfts upp på den europeiska agendan finns det ytterst få makroekonomiska eller institutionella studier som belyser NEET. Att förklaringar främst söks på individnivå – utan hänsyn tagen till omgivande samhälle, kris och generell arbetslöshet – kan bero på att individens egen drivkraft och ansvar understryks i allt större omfattning (European Foundation, 2012).

De stora skillnaderna mellan länder vad gäller NEET pekar emellertid på att det är viktigt att komplettera det mikroekonomiska perspektivet med ett makroekonomiskt. I denna rapport analyseras därför ett antal makroekonomiska och institutionella faktorer i 28 europeiska länder som kan antas påverka andelen unga som varken arbetar eller studerar.

Eftersom mycket lite har skrivits om NEET på makronivå kommer flera variabler att analyseras närmare:

1. Betydelsen av olika regleringar, både på arbetsmarknaden och på företagssidan, studeras. Regleringar kan påverka hur väl det fungerar att röra sig mellan, och inom, arbetsmarknader. Med väl fungerande regleringar blir det enklare för företagen att starta, verka och anställa, vilket i sin tur kan påverka i vilken utsträckning unga i NEET anställs.
2. Relationen mellan NEET och den informella, svarta, sektorn undersöks. Det finns en risk att unga ställer sig utanför det formella samhället genom att arbeta svart när chanserna att komma in på arbetsmarknaden är små. Många som arbetar informellt är unga och lågutbildade. Det är en egenskap som de delar med NEET. Det svarta arbetet syns inte i statistiken och kan vara en förklaring till höga NEET-siffror.
3. Relationen mellan NEET och det duala lärlingssystemet analyseras. Det duala lärlingssystemet, som framför allt förekommer i tyskspråkiga länder (och Danmark), nämns ofta som en möjlighet att överbrygga avståndet mellan skola och arbetsliv eftersom det innebär att en stor del av studierna genomförs som praktik på arbetsplatser. Att unga får

möjlighet att praktisera sina kunskaper och får kontakter på arbetsmarknaden kan minska risken för att hamna i NEET.

4. Avslutningsvis undersöks skillnader mellan NEET och ungdomsarbetslöshet för att se i vilken mån de skiljer sig från varandra vad gäller samvariation med regleringar, informella marknader och dualt lärlingssystem.

Förutom ovanstående institutionella faktorer inkluderas och diskuteras demografiska och makroekonomiska faktorer såsom tillväxt, inflation, generell arbetslöshet och utbildning.

Rapporten består av en beskrivande del, en empirisk del och en avslutande del. I kapitel 2 presenteras tidigare forskning om NEET, ungdomsarbetslöshet, lärlingssystem och informellt arbete. Det tredje, empiriska kapitlet, innehåller ett avsnitt med en presentation av variablerna, följt av ett avsnitt med den empiriska analysen och därefter en diskussion om resultaten. Rapporten avslutas i kapitel 4 med en sammanfattning av resultaten och en diskussion om möjliga policyåtgärder.

2 Tidigare forskning om NEET och ungdomsarbetslöshet

2.1 NEET – de unga som varken studerar eller arbetar

En ekonomisk kris medför vanligen stigande arbetslöshet och inte sällan dröjer sig arbetslösheten kvar på den högre nivån under en lång period.⁴ Den så kallade hysteresis-effekten, att tillfälliga förändringar av arbetslösheten ger upphov till permanenta förändringar, kan bero på stigmatisering och förlust av humankapital. Särskilt de unga riskerar att glömma sina skolkunskaper när de inte omsätts i praktiken.

Förutom att arbetslösheten ökar i kristider kan även arbetskraften minska. Vissa arbetslösa slutar att aktivt söka jobb eftersom de börjar studera, medan andra inleder ett liv utan vare sig studier eller arbetssökande. De som står utanför arbetskraften påverkar inte arbetslöshetssiffrorna. Nu används allt oftare benämningen NEET (*not in employment, education or training*) allt mer för unga som varken arbetar, studerar eller är i praktik (European Foundation, 2012). NEET är en relativt ny term som myntades 1996.⁵ Vanligen avses unga människor mellan 15-24 år, men åldersspannet varierar mellan länder och undersökningar. Per definition inkluderas endast individer utan arbete; vissa anmäler sig som arbetslösa och söker jobb, men cirka hälften registrerar sig inte ens.

Ungdomsarbetslöshet och andelen unga utan arbete, studier eller praktik är förknippade med varandra, men det är viktigt att förstå skillnaden.

Andel ungdomsarbetslösa:

$$\frac{\text{Antal unga arbetslösa}}{\text{Antal unga i arbetskraften}}$$

Andel unga i NEET:

$$\frac{\text{Antal unga i NEET}}{\text{Antal unga i befolkningen}}$$

Med arbetslösa avses de som aktivt söker jobb och med arbetskraften avses de som arbetar eller är arbetslösa och aktivt söker jobb. Vad gäller unga som varken arbetar, studerar eller gör praktik (NEET) ingår även arbetslösa som

⁴ Reinhart och Reinhart (2010) rapporterar att 10 år efter en finansiell kris är arbetslösheten i genomsnitt 5 procentenheter högre än den var 10 år före krisen.

⁵ Se exempelvis Simmons och Thompson (2011).

inte aktivt söker jobb. Hänsyn tas dessutom till hela den unga befolkningen, inte bara till dem som befinner sig i arbetskraften (European Foundation, 2012).

Termen NEET har vuxit fram och kommit att användas allt mer i takt med att allt fler unga varken studerar eller arbetar. Här återfinns de som är arbetslösa, oavsett om de är jobbsökande eller inte. Gruppen kan även innehålla sjuka och funktionsnedsatta, personer som befinner sig på utlandsresa, som förkovrar sig eller som är hemma med barn. Ett gemensamt problem för de som befinner sig i NEET är dock att de inte utökar sitt humankapital genom *formella* kanaler, vilket kan skapa framtida svårigheter att komma in på arbetsmarknaden.⁶ Andelen NEET har ökat i EU sedan krisen startade år 2007, men som framgår av tabell 1 på nästa sida är det stor skillnad mellan olika länder.

Vid en jämförelse med år 2002 har andelen NEET stigit i de flesta länder fram till 2012, men siffrorna skiftar en hel del i enskilda länder över åren. I flera östeuropeiska länder var andelen unga i NEET hög under 2002, men minskade sedan, möjligen i takt med att länderna lade de ekonomiska omvandlingarna bakom sig, för att sedan öka igen i samband med krisen. Enligt tabellen har andelen NEET ökat mellan 2008 och 2012 i nästan alla länder. Sedan år 2010 har situationen emellertid förbättrats i flera länder.

Tabellen indikerar att problemet med NEET är störst i södra och östra Europa, även om andelen är hög även i Bulgarien, Grekland, Irland, Spanien och Italien. Generellt har Nederländerna, Norge, Luxemburg och Island en liten andel NEET, vilket också är fallet i flera länder med så kallat dualt lärlings-system såsom Tyskland, Schweiz, Österrike och Danmark. Även i Sverige är andelen NEET relativt låg.

Tidigare studier av NEET

Flera studier betonar att både individuella *och* strukturella faktorer kan förklara NEET.⁷ Icke desto mindre fokuserar nästan alla studier på individuella faktorer. Detta är en intressant iakttagelse i sig. Arbetslöshet och ungdomsarbetslöshet undersöks till skillnad från NEET ofta både på makro- och mikro-nivå. Tidigare studier visar att NEET är ett trubbigt mått som samlar flera vitt skilda grupper av unga. Samtidigt pekar studierna på att det främst är unga från utsatta socioekonomiska förhållanden som riskerar att vara utan arbete och studier. Socialt utanförskap och NEET hänger samman.

⁶ Se European Foundation (2012) samt Simmons och Thompson (2011).

⁷ Se exempelvis Simmons och Thompson (2011).

Tabell 1 NEET i EU28 och EFTA†

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Belgien	16,1	15,4	11,2	10,1	10,9	12,3
Bulgarien	28,1	26,4	22,2	17,4	21,8	21,5
Cypern	8,4	9,4	10,7	9,7	11,7	16,0
Danmark	5,2	5,1	3,6	4,3	6,0	6,6
Estland	10,3	12,1	8,8	8,8	14,5	12,5
Finland	8,6	9,1	7,7	7,8	9,0	8,6
Frankrike	10,3	10,6	11,0	10,2	12,4	12,2
Grekland	15,3	16,8	12,2	11,7	14,9	20,3
Irland	14,0	11,9	10,1	14,8	19,2	18,7
Italien	16,8	16,6	16,8	16,6	19,1	21,1
Kroatien	19,7	17,1	14,2	10,1	14,9	16,7
Lettland	14,3	10,9	11,1	11,4	17,8	14,9
Litauen	11,8	10,9	8,2	8,9	13,5	11,1
Luxemburg	5,0	6,3	6,7	6,2	5,1	5,9
Malta	16,9	13,1	10,3	9,5	9,5	11,1
Nederländerna	4,0	5,3	4,0	3,4	4,3	4,3
Polen	17,5	15,0	12,6	9,0	10,8	11,8
Portugal	10,6	11,1	10,6	10,3	11,5	14,1
Rumänien	21,6	19,8	14,8	11,6	16,4	16,8
Slovakien	27,1	17,9	14,4	11,1	14,1	13,8
Slovenien	9,5	7,5	8,5	6,5	7,1	9,3
Spanien	12,6	12,5	12,0	14,4	18,0	18,8
Storbritannien	11,1	8,4	8,5	12,1	13,7	14,0
Sverige	7,5	7,6	9,3	7,8	7,7	7,8
Tjeckien	12,4	13,7	9,2	6,7	8,8	8,9
Tyskland	8,4	10,1	9,6	8,4	8,3	7,7
Ungern	13,9	12,7	12,4	11,5	12,4	14,7
Österrike	6,1	8,6	7,5	7,1	7,1	6,5
Island	5,8	5,5	4,7	4,5	7,4	5,9
Norge	-	8,6	4,6	4,1	4,9	5,2
Schweiz	4,9	6,6	7,2	6,3	6,7	6,9

Källa: Eurostat. I Eurostats definition av NEET (som även delas av exempelvis ILO, EMCO och Europa 2020) ingår de unga som är mellan 15-24 år och som varken studerar, arbetar eller är i praktik. År 2003 sker ett kraftigt fall, på dryga 20 procentenheter, i serien för Norge. Eurostat förklarar detta med att en förändrad klassificering ledde till att många fler räknades som varandes i arbetsträning. Vi anger därför 2002 som ett saknat år för NEET i Norge.

† Data för Lichtenstein saknas i Eurostats databas

European Foundation (2012) har presenterat en utförlig rapport om NEET i Europa. De flesta övriga studier är utförda i Storbritannien. Det finns två kända studier som fokuserar på NEET i Sverige. Temagruppen *Unga i arbetslivet* kartlägger unga utan arbete och studier i Sverige. Dessutom publicerades helt nyligen en SOU-rapport om de som varken arbetar eller studerar i Sverige. Nedan redovisas kortfattat resultat från dessa studier.

Europa

European Foundation (2012) pekar på att det kan finnas flera anledningar till att unga befinner sig i NEET. Vissa kan ha valt att ställa sig utanför arbetsmarknaden eftersom de vill resa eller på annat vis förkovra sig. Andra vill hellre arbeta och studera än att vara inaktiva. Trots att NEET inte representerar en heterogen grupp finns det emellertid karaktäristika som ökar risken för att vara i NEET: de med låg utbildning, låg motivation i skolan, invandrarbakgrund och/eller någon form av funktionsnedsättning eller hälsoproblem är överrepresenterade. Även familjebakgrund spelar stor roll: de som har lågutbildade, skilda och/eller arbetslösa föräldrar riskerar i större utsträckning att hamna i NEET. I några länder finns det dock också relativt många högutbildade: i Bulgarien, Grekland, Italien och Rumänien befinner sig över 20 procent av de högutbildade unga i NEET; i dessa länder är andelen NEET också hög (European Foundation, 2012). I Sverige är andelen högutbildade i NEET mycket lägre, omkring 5 procent.

Drygt hälften av de som befinner sig i NEET registreras som arbetslösa och knappt hälften står utanför arbetskraften. I länder där arbetslösheten är hög registrerar sig personer i NEET i lägre utsträckning. Det kan bero på att möjligheterna att hitta ett jobb är små, men även krav på registrering kan skilja sig åt länder emellan. Totalt sett är det cirka 40 procent av de inaktiva som inte söker jobb, då de menar att det ändå inte finns några, men i exempelvis Bulgarien gäller detta för närmare 80 procent av de inaktiva. Knappt två tredjedelar av de ekonomiskt inaktiva NEET i Europa är redo att börja jobba inom två veckor (European Foundation, 2012).

Den makrostudie som European Foundation (2012) utför fokuserar i huvudsak på arbetsmarknadsregleringar. Studien pekar på att arbetsmarknadsprogram och storleken på lärlingssystemet relaterar negativt till NEET. Det är viktigt att notera att den sammanslagna modellen saknar gängse kontrollvariabler såsom tillväxt, inflation, utbildningsinsatser, demografi etc., vilket gör det svårt att dra långtgående slutsatser. Avslutningsvis pekar studien på att de som är i NEET tenderar att bli alienerade från samhället i stort och att drygt 50 procent av dem som är i NEET ännu inte har arbetat på den formella arbetsmarknaden.

Storbritannien

Vad gäller de unga i Storbritannien som varken arbetar eller studerar framträder en bild av underläge och ett flertal svårigheter: arbetslösa föräldrar, funktionshinder, svag skolgång och socioekonomiskt utsatta områden är centrala riskfaktorer. Vidare finns det många som har dåligt självförtroende som ett resultat av svaga skolresultat och som har låga förväntningar om att få ett framtida ”riktigt” arbete. Det är intressant, om än inte överraskande, att skolgången tycks ha en avgörande betydelse (Simmons och Thompson, 2011).

Flera brittiska studier fokuserar på klassperspektivet. Allen och Ainely (2007) menar att den grupp som tidigare kallades för arbetarklassen nu har temporära arbeten och återkommande perioder av arbetslöshet och inaktivitet. Även Shildrick *et al.* (2010) pekar på att många som ingår i arbetarklassen går mellan lågbetalda jobb, arbetslöshet, temporära jobb och bidragsberoende. Där det tidigare fanns stora grupper som hade låga inkomster och svåra arbetsförhållanden finns det nu istället stora grupper som går in och ut ur arbetslöshet. En del förblir i arbetslöshet under lång tid.

Sverige

Temagruppen *Unga i arbetslivet* bedriver ett arbete för att identifiera och analysera unga som varken arbetar eller studerar i Sverige.⁸ Notera att det sista ordet i begreppet NEET, ”training”, inte ingår i definitionen. I den svenska definitionen ryms med andra ord även de som deltar i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Den svenska undersökningen pekar på att andelen som varken studerar eller arbetar ligger nära de siffror som anges i Eurostat, även om de inte är identiska. Siffrorna som rapporteras av *Unga i arbetslivet* är dock något högre, vilket delvis förklaras av att även de som deltar i en åtgärd räknas in och att åldersspannet är 16-25 istället för 16-24 som i Eurostat. *Unga i arbetslivet* har gjort fyra rapporter om unga som varken studerar eller arbetar. Rapporterna pekar på att det varje år rör sig om drygt 100 000 personer mellan 16 och 25 år.⁹ Ungdomsstyrelsen (2013) presenterar uppgifter för såväl län som kommuner och visar på betydande geografisk variation.

I de svenska undersökningarna är de unga inaktiva under minst ett år. Av de 123 900 unga som varken var i utbildning eller studerade under år 2009 var hela 58 procent också utan arbete och studier under efterföljande år. En betydande andel unga är således utanför arbete och studier under lång tid.

⁸ Temagruppen *Unga i arbetslivet* är ett samarbetsprojekt mellan Arbetsförmedlingen, Ungdomsstyrelsen, Communicare, Försäkringskassan, Skolverket, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting.

⁹ Se Ungdomsstyrelsen (2010); (2011); (2012) och (2013).

Eftersom långtidsarbetslöshet anses få särskilt negativa konsekvenser är detta allvarligt. De svenska studierna pekar på att unga utrikes födda är överrepresenterade bland unga som varken studerar eller arbetar. Risken ökar även för dem som har kort utbildning, föräldrar med låg utbildningsnivå och bor i socioekonomiskt utsatta områden (Ungdomsstyrelsen, 2013). Ungdomsstyrelsen (2013) pekar också på att andelen av ungdomsgruppen som varken arbetar eller studerar varierar mellan 5 och knappt 16 procent i olika kommuner. Gruppen består av något fler kvinnor än män. Studien pekar vidare på att storleken på gruppen har varit relativt stabil sedan 2008. Författarna menar att gruppen därmed inte är konjunkturkänslig. Sannolikt är emellertid tidsspannet för kort för att dra sådana slutsatser. En konjunktur varar ofta längre än fyra år.

En nyligen publicerad SOU-rapport (se SOU, 2013) pekar på att insatser för unga utan arbete och studier bör samordnas strukturerat, följas upp och utvärderas bättre. Rapporten lyfter också fram att kommunerna bör ha en uppsökande verksamhet som särskilt riktar in sig på unga utan arbete och studier. Det framkommer även att det finns många skilda åtgärder för unga, vilka aldrig utvärderas. Liksom tidigare studier pekar SOU-rapporten på att skolan inte lyckas med att bryta rådande socioekonomiska strukturer. Det anges att åtgärderna ovan bör leda till att gymnasieutbildningar avslutas i större utsträckning eller att kontakter med arbetsförmedlingen inleds. Inte heller i SOU-rapporten finns någon makroekonomisk ansats och efterfrågan på arbetskraft, företagsstrukturer eller lärlingsystem diskuteras inte.

Sammantaget noteras att även om det finns de som befinner sig i NEET och samtidigt har stort socialt och humant kapital så är NEET generellt associerat med faktorer som i allmänhet kan leda till svårigheter.

2.2 Arbetslöshet, kris och återhämtning bland unga

Ungdomsarbetslöshet är en viktig komponent för att förstå NEET. Unga i NEET står utan arbete och det är inom detta område som det finns tidigare forskning på makronivå. Som noterats ovan räknas dock bara de som är registrerade med i arbetslöshetsstatistiken. Unga som studerar kan å andra sidan räknas som arbetslösa – om de söker och är beredda att ta ett arbete.

Tidigare forskning kring ungdomsarbetslöshet

En ekonomisk kris medför vanligen stigande arbetslöshet. Onda cirklar skapas när efterfrågan på varor och tjänster sjunker och tillgången på krediter samt mängden investeringar minskar. Efterfrågan på arbetskraft riskerar att

avta. Unga är särskilt känsliga för konjunktursvängningar och får det svårt både att erhålla och behålla anställningar i kristid.¹⁰ Delvis beror detta på att de oftare har temporära arbeten samt att de arbetar i konjunktürkänsliga branscher (Scarpetta *et al.* 2010).¹¹ Högre utbildning är ett skydd mot arbetslöshet, även för unga.

Unga riskerar även att drabbas av så kallad friktionsarbetslöshet, det vill säga att matchningen mellan arbetstagare och arbetssökande kan ta tid. Att sluta skolan innebär inte sällan turbulens och osäkerhet. Detta torde vara särskilt relevant för unga som har avslutat skolan i förtid, vilket är fallet för många som befinner sig i NEET. Att hitta en bostad där det finns arbete är också relevant för att minska friktionen. Studier pekar på att länder med en stor andel bostadsägare också har en högre andel arbetslösa – samhället blir mindre mobilt (Oswald, 1999, samt Blanchflower och Oswald, 2013). Friktionen kan också påverkas av hur effektiva kanalerna är för jobbsökande: jobbsökande och arbetsgivare måste ha en rimlig chans att hitta varandra. Unga har i allmänhet sämre kontaktnät än vuxna och har därför mindre effektiva metoder att söka jobb på. Detta gäller sannolikt särskilt unga i NEET. Övergången från studier till arbetsliv kan med andra ord vara lång.

Arbetslöshet kan även uppstå för att det råder obalans mellan utbud och efterfrågan. Om efterfrågan är låg och lönerna inte justeras nedåt, uppstår det, enligt den klassiska arbetslöshetsmodellen, arbetslöshet. Om antalet arbetslösa beror på såväl utbud som efterfrågan är det viktigt att fokusera på båda dessa sidor av ekonomin när olika typer av åtgärder diskuteras. Flera studier pekar exempelvis på att regleringar på företagssidan har betydelse för efterfrågan på arbetskraft och därmed för arbetslösheten.¹² Under krisen talas det främst om en efterfrågekollaps (Bell och Blanchflower, 2010).

Efterfrågan på arbetskraft bestäms av flera faktorer och påverkas av efterfrågetrycket i hela ekonomin samt hur produktion, produktionskostnader och produktionsteknik ser ut. Lönekostnader och relativa lönekostnader för att anställa kan givetvis också påverka efterfrågan: om minimilönerna är lika höga för unga som för dem med mer arbetslivserfarenhet, är det rimligt att anta att arbetsgivaren anställer den mer rutinerade (och antagligen mer produktiva) arbetstagaren. Det finns emellertid forskning som visar att unga inte begär för höga löner och därför inte konkurreras ut av mer erfaren arbetskraft

¹⁰ Se exempelvis Verick (2009).

¹¹ Turism och restaurangverksamhet är exempel på konjunktürkänsliga branscher.

¹² Se exempelvis Fiori *et al.*, (2007).

(O'Higgins, 1997). Unga har i allmänhet lägre lönekrav än äldre.¹³ Det är rimligt att anta att många arbetsgivare väljer en mer välutbildad ung framför en som hoppat av skolan eller som har en kort utbildning. Vad vi vet saknas det dock forskning om effekterna av minimilöner för *olika* grupper av unga.

En hypotes som anses bidra till att förklara den klassiska arbetslösheten är centraliseringsgraden i löneförhandlingssystemet. Förhandlingar som är helt centraliserade antas ge samma resultat som en marknad i perfekt konkurrens, eftersom man då ser till effekter för alla grupper, även lönesättnings effekt på arbetslösa. Lindbeck och Snower (1988) införde begrepp som *insiders* (arbetande) och *outsiders* (arbetslösa) på arbetsmarknaden. De Vreyer *et al.* (2000) pekade på att unga utgör en särskild grupp av outsiders eftersom de måste konkurrera med dem som redan har arbetslivserfarenhet. Särskilt kommer detta till uttryck när löner ska förhandlas mellan insiders och arbetsgivare. Om löneförhandlingarna då är helt centraliserade tar man enligt teorin hänsyn också till dem som står utanför arbetsmarknaden, även unga utan arbete.¹⁴ Det bör vara av betydelse även för unga i NEET, vilka ofta befinner sig mycket långt från arbetsmarknaden.

Den klassiska modellen har också kritiserats då arbetsmarknaden anses vara alltför komplex för att kunna vara i perfekt konkurrens och behöver regleringar och institutioner för att fungera bättre. Många regleringar har tillkommit för att på olika vis skydda anställda och i vissa fall även arbetslösa. Vissa regleringar antas dock, som en bieffekt, medföra ökad arbetslöshet: om det exempelvis är dyrt och krångligt att avskeda ökar också risken med att anställa. Detta kan även antas gälla unga i NEET, vilka som grupp karaktäriseras av kortare utbildning, hälsoproblem och utanförskap. Vad gäller regleringar antas det ofta handla om att skapa en rimlig balans mellan trygghet och effektivitet, men vad som är en rimlig balans är det ofta svårt att enas kring. Här ska dock noteras att forskningen pekar åt olika håll; det finns också de som pekar på att regleringar tvärtom ökar effektiviteten på arbetsmarknaden.¹⁵ Utbildning och mer generell färdighetsträning är exempel på sådant som marknaden ofta har svårt att tillhandahålla på egen hand (Becker, 1964).

¹³ Med reservationslön avses den lägsta lön en arbetssökande accepterar vid en anställning.

¹⁴ Calmfors och Driffill (1998) pekade på att relationen mellan centraliserade löneförhandlingar och arbetslöshet är omvänt u-formad, därav namnet "puckelhypotesen". Detta har dock ifrågasatts av senare studier, där man pekar på att relationen är negativ, det vill säga ju mer centraliserad löneförhandling desto lägre arbetslöshet (se även Layard *et al.*, 1991; samt Traxler och Brandl, 2009).

¹⁵ Se exempelvis Bertola (2009) för en utmärkt genomgång av både teori och forskning.

Det finns även en typ av arbetslöshet som kan kallas branscharbetslöshet. Den beror på att vissa branscher helt eller delvis försvinner i och med att varor inte längre efterfrågas. Den här typen av arbetslöshet drabbar emellertid direkt främst dem som redan är etablerade på arbetsmarknaden och därmed i mindre utsträckning unga, vare sig de är arbetslösa och/eller i NEET.

Kort om arbetslöshetens konsekvenser och om åtgärder

Att vara inaktiv under en längre period i unga år kan få stora effekter. Att vara utan arbete är generellt en stressfylld upplevelse och påverkar såväl den drabbade som anhöriga negativt (Feldmann, 2009). Ungdomsarbetslösheten påverkar hälsa och välmående i allmänhet. Det är rimligt att anta att det särskilt gäller unga som befinner sig långt från arbetsmarknaden, vilket många unga i NEET gör. Om arbetslösheten ökar får det dessutom spridningseffekter, genom att allt fler börjar oroa sig för framtiden.¹⁶

Dessutom kan en period av arbetslöshet, och därmed även NEET, ge negativa signaleffekter: arbetsgivare kan anse att arbetslöshet signalerar mindre produktivitet och därmed blir det svårare för dem utan arbete att få arbete i framtiden. Forskningen pekar också på att effekterna av arbetslöshet påverkar människors liv långt efter arbetslöshetens slut. Det gäller särskilt de unga: ungdomsarbetslöshet medför både ökad risk för framtida arbetslöshet och för lägre framtida lön. Dessutom visar forskningen att kriminaliteten ökar med stigande arbetslöshet. Det rör sig exempelvis om ett ökat antal rån, stölder och narkotikabrott (Bell och Blanchflower, 2010).

Vad gäller val av åtgärder kan de naturligtvis komma att se mycket olika ut beroende på arbetslöshetens orsaker samt på vilka som drabbas. Om krisen har medfört en efterfrågekollaps är det givetvis viktigt med tillväxtskapande åtgärder som stärker efterfrågan. Åtgärder kan också bestå av olika typer av förenklingar för företag vad gäller administration och kostnader för att anställa. Men också utbudet – arbetskraften – kan stärkas när efterfrågan är låg: i kristider är alternativkostnaden för att delta i studier och arbetsmarknadsåtgärder lägre. En åtgärd i kristid kan därför vara utbildningsexpansion: när arbetslösheten och NEET stiger kan fler välja att vidareutbilda sig. Andra åtgärder i en recession kan vara olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och program för dem utan arbete. En kris kan också involvera strukturella chocker, vilket medför att vissa yrkesgrupper och branscher inte längre efterfrågas. Dessa kan med hjälp av åtgärder omskolas och bli mer attraktiva

¹⁶ Se Scarpetta *et al.* (2010); Di Tella *et al.* (2003); Blanchflower (2007); Blanchflower (1991); samt Knabe och Rätzl. (2008).

på arbetsmarknaden. Eftersom det generellt är svårare att få ett arbete under en recession, är hjälp och övervakning av jobbsökande möjligen mer effektivt i en boom (Forslund *et al.*, 2011).¹⁷

Det är också av stor betydelse att man kan identifiera de personer vars kvalifikationer bör utvecklas och på vilket sätt det ska ske. Det kan vara särskilt svårt vad gäller de i NEET som inte längre söker jobb. I Sverige pågår därför projekt med uppsökande och identifiering av dessa individer.¹⁸ BIS (2013) pekar vidare på att åtgärder som kombinerar skola och praktik, tillsammans med stöd att söka jobb och anpassat efter lokala arbetsmarknadsförhållanden kan få en relativt god effekt.¹⁹ Forskningen tyder på att programmen bör vara lokaliserade till arbetsplatserna snarare än att äga rum i klassrum och att arbetsgivare bör delta i planeringen av programmen. Det är mycket möjligt att även de som står längst från arbetsmarknaden, de som inte längre söker jobb, kan ha nytta av goda arbetsplatslokaliserade utbildningar. Lärlingskapet diskuteras mer utförligt nedan eftersom det skulle kunna vara en lösning, inte bara för unga arbetslösa utan även för unga i NEET, då ett mål med många program är att övergången mellan skola och arbete ska bli smidigare (Piopiunik och Ryan, 2012).

2.3 Den duala lärlingsmodellen

Bland yrkesutbildningarna kan man grovt tala om tre typiska modeller: den statliga modellen (exempelvis Frankrike och Sverige), den marknadsbaserade modellen (exempelvis England) och den duala modellen (exempelvis Tyskland och Schweiz). Det duala lärlingssystemet anges i flera studier förklara den låga ungdomsarbetslösheten i exempelvis Tyskland.²⁰

¹⁷ Notera att arbetsmarknadsprogram kan vara svåra att utvärdera: de kan ha olika effekt beroende på när under arbetslösheten en deltagare börjar och olika deltagare kan dras till olika typer av program. Programmen kan ha olika effekt på kort och lång sikt. Dessutom är det sannolikt så att kännetecknen för de som blir arbetslösa kan skilja sig mellan hög- och lågkonjunktur. För att undersöka effekten av olika åtgärder måste man veta hur åtgärderna skiljer sig åt, hur deltagaren kommer ifråga för åtgärden och om sammansättningen av deltagare förändras över tiden. En del av skillnaderna kan observeras, medan andra är ”icke-observerbara.” Effekten av arbetsmarknadspolitiska program för unga arbetslösa anses ännu vara otillräckligt utforskad. Se Dietrich (2012) för en diskussion och för referenser.

¹⁸ Uppsök Malmö (2013) knacker dörr i jakten på ungdomar som inte studerar eller arbete i syfte att hjälpa dem till arbete (och framtidstro), bland annat med hjälp av att knyta kontakter med företag.

¹⁹ Se även Dench *et al.* (2006).

²⁰ Se exempelvis Scarpetta *et al.* (2010); Eichhorst *et al.* (2013); Crowley *et al.* (2013), Cahuc *et al.* (2013); Riphahn och Zibrowius (2013) samt Nickell (2009).

Det duala lärlingssystemet innebär att man kombinerar utbildningen med arbetsträning på plats i ett företag; samt att marknadskrafter kombineras med statlig reglering. Större delen av skoltiden tillbringas på arbetsplatsen.²¹ De juridiska ramarna sätts av staten, medan arbetsgivarna och skolorna bestämmer innehållet i utbildningen. Även tillgången på arbetsträning påverkas av en kombination av marknadskrafter och statligt ingripande. Arbetsträningen är emellertid inte företagspecifik, utan snarare branschspecifik (Eichhorst och Marx, 2009a).

En av de mer uppenbara fördelarna med det duala systemet är att det kan underlätta övergången mellan skola och arbete, vilket kan vara särskilt relevant för unga i NEET; som noterats tidigare karaktäriseras NEET av svagare skolgång med jämförelsevis många avhopp. I och med att arbetsgivarna själva bereder plats åt lärlingarna är systemet också delvis marknadsbaserat och anpassar sig till arbetsmarknadens behov (åtminstone på kort till medellång sikt). En annan fördel som nämns är blandningen mellan privat och offentligt, det vill säga att en i grunden marknadsbaserad lösning kompletteras med att stat, regioner och kommuner säkrar att de bredare utbildningsmålen uppfylls.²² Lärlingssystemet kan också fånga upp dem som inte vill gå vidare till teoretiska studier, men som ändå vill ha en utbildning och en yrkeskunskap.

Det finns emellertid också en del kritik av det duala lärlingssystemet. I Tyskland kännetecknas det tvådelade lärlingssystemet av såväl starkt anställningskydd som långa kontrakt. Det innebär att ekonomins förmåga till strukturomvandling riskerar att begränsas. Exempelvis menar Eichhorst och Marx (2009a och 2009b) att den tyska ekonomins omvandling och förstärkta konkurrenskraft de senaste 15-20 åren framför allt har skett i tjänstesektorn, med en mindre reglerad institutionell miljö, kortare anställningskontrakt och starkare dualism och löneskillnader mellan hög- och lågkvalificerad arbetskraft. På samma gång har den lärlingsdominerade tillverkningsindustrin krympt.

En annan möjlig svaghet är att det kan uppstå inläsningseffekter för individen. Wolf (2011) pekar exempelvis på att lärlingsplatser som leder till lågkvalificerade arbetare har litet marknadsvärde. Många unga som deltar i program med lågkvalificerade lärlingsutbildningar går inte vidare till ett stabilt

²¹ Det finns många andra aspekter än de som nämns ovan som skiljer de olika systemen åt, se till exempel Steedman (2010) för en länderjämförelse. Samtidigt är det liknande sektorer som dominerar i de olika systemen; det är framför allt tjänstesektorn som sväljer lärlingar, även om byggsektorn är stor i Irland och industrisektorn är lika stor som tjänstesektorn i Tyskland. I den svenska debatten har fokus legat nästan enbart på den duala modellen.

²² Se till exempel Steedman (2010).

och avlönat arbete. Inte heller kommer de in på utbildningar och lärlingskapet kan därför vara en återvändsgränd som leder till yrken som inte efterfrågas. Det här kan givetvis vara fallet för alla typer av utbildningar som leder till kunskap, vilken inte efterfrågas i någon större utsträckning.

Lärlingssystemet är med andra ord ingen enkel lösning på problemen med hög ungdomsarbetslöshet och NEET. Det skulle också krävas ett omfattande reformarbete för att introducera systemet i länder som inte har samma arbetsmarknadstraditioner som i exempelvis Tyskland. Samtidigt kan vi se i tabell 1 och 2 att andelen NEET och andelen ungdomsarbetslösa är relativt låga i flera länder med dualt lärlingssystem, exempelvis i Tyskland, Österrike och Danmark.

2.4 Ungdomsarbetslösheten efter den stora recessionen

Flera forskare pekar på att i synnerhet de svagaste på arbetsmarknaden har drabbats under den senaste krisen. I de flesta länder är det unga utan avslutad utbildning och utan arbetslivserfarenhet som har det särskilt svårt och som behöver mest stöd och åtgärder. Unga som redan innan krisen hade det svårt att finna arbete har nu ännu större svårigheter. Det här gäller givetvis många av de unga i NEET. Men inte bara de svagaste, utan även unga i allmänhet, möter nu motstånd på arbetsmarknaden. Statistik från Eurostat för åren 2008 och 2009 pekar på att ungdomsarbetslösheten ökade med fem procentenheter, till 20 procent, medan motsvarande siffror för vuxna var en ökning på två procentenheter, till 11 procent (Caliendo *et al.*, 2011). Den nuvarande krisen har också reducerat den positiva effekten av utbildning något och i de hårdast drabbade krisländerna går många högutbildade arbetslösa.²³ Trösklarna för unga har därmed generellt blivit högre.

I tabell 2 på nästa sida visas andelen arbetslösa bland de unga mellan 15 och 24 år. Vi ser att mellan 2008 och 2010 steg ungdomsarbetslösheten i samtliga länder utom Luxemburg och Tyskland. Den stora recessionen har drabbat Europa hårt. I vissa länder har arbetslösheten minskat mellan 2010 och 2012, men i de flesta länder har andelen dessvärre stigit än mer. Vid en jämförelse med år 2002 har ungdomsarbetslösheten stigit i de allra flesta länder fram till 2012, men siffrorna skiftar en hel del i enskilda länder över åren. De länder som hade den största ungdomsarbetslösheten år 2012 var Grekland, Spanien och Kroatien. Även Portugal, Italien, Slovakien och Irland är hårt drabbade.

²³ Se exempelvis Eurofound (2012).

Tabell 2 Ungdomsarbetslöshet 2002-2012 i EU28 och EFTA†

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Belgien	17,7	21,2	20,5	18,0	22,4	19,8
Bulgarien	35,2	24,3	18,3	11,9	21,8	28,1
Cypern	8,0	10,2	10,0	9,0	16,6	27,8
Danmark	7,4	8,2	7,7	8,0	14,0	14,1
Estland	17,8	21,6	11,9	12,1	32,9	20,9
Finland	21,0	20,7	18,7	16,5	21,4	19,0
Frankrike	17,2	20,8	22,4	19,3	23,6	24,6
Grekland	26,8	26,9	25,2	22,1	32,9	55,3
Irland	8,4	8,7	8,7	13,3	27,6	30,4
Italien	22,0	23,5	21,6	21,3	27,8	35,3
Kroatien	35,5	32,8	28,8	21,9	32,6	43,0
Lettland	23,6	20,0	13,5	14,5	37,2	28,5
Litauen	22,9	22,1	8,6	12,2	35,3	26,4
Luxemburg	7,0	16,4	15,5	17,3	15,8	18,0
Malta	17,1	16,6	15,9	12,2	13,1	14,2
Nederländerna	5,4	9,0	7,5	6,3	8,7	9,5
Polen	42,5	39,6	29,8	17,2	23,7	26,5
Portugal	14,3	18,9	20,1	20,2	27,7	37,7
Rumänien	21,0	21,0	21,0	18,6	22,1	22,7
Slovakien	38,1	33,4	27,0	19,3	33,9	34,0
Slovenien	16,5	16,1	13,9	10,4	14,7	20,6
Spanien	22,2	22,0	17,9	24,6	41,6	53,2
Storbritannien	12,0	12,1	14,0	15,0	19,6	21,0
Sverige	16,4	20,4	21,5	20,2	24,8	23,7
Tjeckien	16,0	20,4	17,5	9,9	18,3	19,5
Tyskland	9,9	13,8	13,8	10,6	9,9	8,1
Ungern	11,9	15,5	19,1	19,9	26,6	28,1
Österrike	6,7	9,7	9,1	8,0	8,8	8,7
Island	-	8,1	8,2	8,2	16,2	13,6
Norge	10,8	11,2	8,8	7,3	9,2	8,6
Schweiz	5,6	7,7	7,7	7,0	7,8	-

Källa: Eurostat. Data för Schweiz är hämtade från ILO Key Labour Market Indicators.

† Data för Lichtenstein saknas i Eurostats databas

En viktig aspekt att ta hänsyn till när det gäller arbetslösheten är längden. Arbetslöshet är beroende både av antalet som blir arbetslösa och hur länge de befinner sig i arbetslöshet.²⁴ Det är intressant att notera att de nordiska länderna har förhållandevis få långtidsarbetslösa.²⁵ Vi kan dessvärre också konstatera att flera av de länder som är värst drabbade av ungdomsarbetslöshet också har en hög andel långtidsarbetslösa. Detta gäller exempelvis Slovakien, Kroatien, Italien och Irland. I vissa länder, som exempelvis Bulgarien, Grekland, Irland, Italien och Slovakien, är cirka 40 procent av de arbetslösa unga långtidsarbetslösa.

Även andelen deltidsarbetande unga har ökat sedan 2002. European Foundation (2012) pekar också på att andelen temporära kontrakt har ökat något, särskilt i Irland och i Italien. Både temporära kontrakt och deltidsarbete kan göra det enklare för unga att komma in på arbetsmarknaden, men de kan också göra det svårare att finna tryggare anställningar som är möjliga att försörja sig på.

Det är rimligt att anta att många som befinner sig i NEET tidigare har varit långtidsarbetslösa och sedan gett upp hoppet om att komma in på den formella arbetsmarknaden. Att befinna sig i NEET är förknippat med flera omständigheter som kan leda till utanförskap i samhället; att arbeta svart kan därmed bli en metod för att få ett jobb och kunna försörja sig.

2.5 Informella arbetsmarknader

Över hela Europa finns svarta eller så kallade informella arbetsmarknader.²⁶ Stora informella arbetsmarknader innebär kostnader för samhället. Skatteintäkterna minskar och de som betalar skatt får kompensera för dem som inte gör det. De som arbetar svart har dessutom inga lagliga skydd på arbetsmarknaden, de står utanför flera skyddssystem och har svårt att få tillgång till exempelvis bostadslån. Inte sällan är arbetsförhållandena sämre än på den formella arbetsmarknaden.

²⁴ Tabell A1 (se även tabell A2 och A3) i appendix visar statistik över hur stor andel av ungdomsarbetslösheten som är långtidsarbetslöshet.

²⁵ Nordström Skans (2009) pekar på att unga i Sverige är arbetslösa kortare tid än äldre. Ungas arbetslöshet kan därför bero på många korta perioder jämfört med färre och längre för äldre arbetslösa. Nordström Skans menar vidare att den försämrade relativa ungdomsarbetslösheten i Sverige delvis kan förklaras av en relativ ökning av antalet riktigt korta perioder. Om allt fler rör sig mellan studier och arbete och dessutom mellan korta anställningskontrakt verkar detta vara en rimlig följd. Nordström Skans visar också att antalet tillfälliga anställningar har ökat kraftigt under de senaste femton åren i Sverige.

²⁶ Vi använder i texten begreppen svart och informellt synonymt.

På en svart marknad finns inga regleringar av arbetstid, lön, uppsägningstid med mera. Det kan därför vara lättare för en ”outsider” att ta sig in där. Samtidigt krävs informella kontakter för att få dessa jobb, då de inte utannonseras i samma utsträckning som formella arbeten. Undersökningar tyder också på att utanförskap, brist på humankapital, hälsoproblem och diskriminering är faktorer som ökar risken för att arbeta svart (Hazans, 2011a).

Generellt rör det sig om temporära jobb som kräver mindre utbildning och erfarenhet. Många som arbetar svart är därför unga (World Bank, 2012). Dessutom är lågutbildade, utlandsfödda, långtidsarbetslösa och funktionshindrade ofta överrepresenterade bland svartarbetare. En större del av de som arbetar informellt har dessutom varit arbetslösa jämfört med de som arbetar formellt (Hazans, 2011a). Som noterades ovan gäller dessa karaktäristika även unga i NEET.

Schneider (2012a) menar i sin sammanfattning av tidigare forskning kring informella marknader att beslutet att arbeta svart bland annat påverkas av skatter, hur väl skattepengarna används samt om skatterna upplevs som rättvisa. Hazans (2011b) menar att storleken på skatter inte påverkar andelen informella arbeten utan att institutionell kvalitet är mycket viktigare. Det är viktigt att beskattningen upplevs som rättvis och välfungerande.²⁷ Hazans (2011b) pekar vidare på att förekomsten av informella arbeten följer tillväxten, precis som den formella arbetsmarknaden gör. Det finns dock flera studier som pekar på det omvända. Schneider (2012) presenterar forskning som visar att fler vänder sig till den informella sektorn i kristider. Andra studier pekar på blandade resultat vad gäller förändringar i BNP och svartarbete.²⁸

Tidigare analyser visar att faktorer kan påverka den informella marknaden på olika sätt: exempelvis tenderar en höjning av minimilönerna att minska informellt arbete i nordvästra Europa, medan det omvända gäller i sydöstra Europa (World Bank, 2012). Detta visar att finns olika typer av utväxling av regleringar beroende på exempelvis institutionella faktorer. Det kan därför finnas anledning att dela upp de europeiska länderna i olika grupper, även vid analysen av NEET, något vi också gör i regressionsanalysen i nästa kapitel.

Sannolikt rapporteras en hel del svartarbetare som NEET, varför det är viktigt att inkludera informellt arbete i analysen. Liksom det svarta arbetet är ett avståndstagande från den formella ekonomin och samhället – det sociala kon-

²⁷ Skattemoralen spelar stor roll enligt flera studier, se exempelvis Torgler och Schneider (2007).

²⁸ Se exempelvis World Bank (2012).

traktet – kan NEET också vara det. En svart ekonomi kan i stunden lösa problemen med svårigheterna för unga att komma in på arbetsmarknaden. Dock ger den svarta arbetsmarknaden sannolikt färre meriter än en formell anställning. En svart anställning är inte bara mer osäker, utan leder, liksom NEET, mer sällan till möjligheter att gå vidare till den formella arbetsmarknaden.

3 Empirisk del

Som nämndes ovan finns det flera studier som betraktar NEET utifrån mikroekonomiska förklaringar. Den empiriska delen i denna rapport bör ses som ett komplement till dessa studier. Då makroekonomiska faktorer och institutionella villkor spelar stor roll i att förklara ungdomsarbetslösheten torde de också vara intressanta för NEET. I modellen inkluderas utöver gängse makroekonomiska förklaringsfaktorer även informellt arbete, det duala lärlingssystemet och olika regleringar. Vi gör därtill beräkningar med ungdomsarbetslösheten som beroendevariabel för att identifiera skillnader och likheter mellan NEET och ungdomsarbetslöshet med avseende på regleringar, informellt arbete och dualt lärlingssystem.

3.1 Data och deskriptiv statistik

I denna rapport används som beroendevariabel Eurostats statistik över NEET. NEET avser här andelen unga mellan 15 och 24 som är arbetslösa – oavsett om de söker jobb eller inte – och inte har varit i utbildning eller praktik under de senaste fyra veckorna. En svaghet i Eurostats NEET-definition är dock att den inte fångar *hur länge* den enskilda individen har befunnit sig i NEET-status. Liksom i fallet med arbetslösa kan vi anta att det är långvarig NEET-status som sätter särskilt starka spår och är svårast att åtgärda.

Det ska också noteras att andelen NEET kan variera under året; under sommaren är de vanligen fler och mer välutbildade (European Foundation, 2012). Vidare omfattar NEET en mycket heterogen grupp. Även variabeln för ungdomsarbetslöshet är hämtad från Eurostat och anger andelen unga mellan 15 och 24 år som är arbetslösa, det vill säga de har aktivt sökt arbete under de senaste fyra veckorna och kan ta ett arbete inom två veckor.

Att använda data från Eurostat är inte alltid oproblemiskt. Det finns brister i jämförbarheten som beror på metod- och kvalitetsskillnader, men också skillnader i termer av hur individer i utbildning och i arbetsmarknadspolitiska program klassificeras. En genomgång av Eurostats arbetsmarknadsstatistik, genomförd av SCB (2013), pekar på att bristerna är av marginell betydelse. Liksom så ofta med makroekonomiska data får vi acceptera vissa brister och beakta dem i samband med att resultaten tolkas och analyseras.

För det första fokuserar vi på sambandet mellan NEET och olika typer av regleringar. Dessa kan påverka hur lätt eller svårt det är att röra sig både mellan olika arbetsmarknader och mellan olika typer av arbeten. Regleringar kan

skydda anställda men de kan även stänga ute de som inte har ett arbete. Med goda regleringar och välfungerande institutioner är det enklare att driva och starta företag, vilket kan öka efterfrågan på arbetskraft. För regleringar på arbets- och företagsmarknad använder vi fyra olika variabler för varje land och år: *centraliserade löneförhandlingar*, *kostnader för att starta företag*, *administrativa krav för företag*, samt *kostnader för att avskeda personal*. Samtliga fyra variabler är index och kommer från datasetet Economic Freedom of the World (EFW), vilket tas fram av kanadensiska Fraser Institute.

Indexet för centraliserade löneförhandlingar graderas 1–7, där 7 anger att löneförhandlingen är helt individuell (decentraliserad). Indexet över *administrativa krav* mäter om det är betungande att hantera krav på exempelvis regleringar och tillstånd. Siffran 1 anger att det är betungande och 7 anger att det inte alls är betungande att följa kraven. Vad gäller kostnader för att starta företag mäter indexet hur mycket tid och pengar det tar att starta ett nytt företag, liksom även vilka krav på kapital som gäller. Ett högt värde (maximalt 10) anger kort tid och enkelhet. I de länder där det är svårast och dyrast anges siffran 1. När det gäller kostnader att avskeda anger ett högt index att det råder höga kostnader, där skalan återigen löper mellan 1 och 10.

För det andra inkluderas *informell ekonomi* i analysen. Det bör noteras att variabeln informell ekonomi baseras på uppskattningar och beräkningar. Vi har här använt Schneiders beräkningar.²⁹ Här definieras informell ekonomi som icke-rapporterade inkomster från produktion av lagliga varor och tjänster – som annars skulle ha beskattats, reglerats eller inneburit andra former av inbetalningar eller administrativt arbete. Variabeln anger informell ekonomi som andel av BNP. Det är givetvis inget exakt mått men ger ändå en indikation om det informella arbetets betydelse i ett land.³⁰ En viktig fråga rör kausaliteten. Å ena sidan skulle en stor och lättillgänglig informell arbetsmarknad kunna innebära att andelen som väljer att vara i NEET ökar. Å andra sidan, om många redan är i NEET kan den informella sektorn växa, eftersom det då är lättare att anställa. Det värde som inkluderas i ekvationerna är därför värdet för ekonomins storlek i förhållande till BNP året före NEET-mätningen.

För det tredje är vi intresserade av det *duala lärlingssystemets* potentiella betydelse för andelen NEET. Eftersom det duala systemet kan minska den

²⁹ Schneider (2012a) och (2012b) samt Schneider *et al.* (2010). Ekvationen som används kallas MIMIC (Multiple Indicator Multiple Causes).

³⁰ Se exempelvis World Bank (2012) för en diskussion om svartarbete, svart produktion och svart ekonomi.

friktionsarbetslöshet som kan uppstå när unga rör sig från skola till arbete kan den också påverka andelen unga i NEET. Variabeln är hämtad från OECD och anger andelen unga som befinner sig i en sådan utbildning. Det saknas emellertid värden för ett flertal länder, varför vi endast kan inkludera lärlings-systemet i den uträkning som enbart innehåller länderna i nordvästra Europa.

För det fjärde jämförs resultatet för NEET med resultat för ungdomsarbetslösa eftersom det är intressant att se om dessa grupper alls skiljer sig åt. Är resultaten desamma – eller åtminstone mycket näraliggande – kan detta tolkas som att det inte är särskilt relevant att med vidare studier av NEET på makronivå.

Därutöver inkluderas flera makroekonomiska och demografiska variabler, vilka är gängse för ungdomsarbetslöshet: tillväxt per capita, inflation, andel av de unga som studerar, andel arbetslösa mellan 25-64 i befolkningen och medianålder.³¹ Vi inkluderar också andelen utrikesfödda, eftersom de redovisade mikrostudierna indikerar att utrikesfödda är överrepresenterade i NEET. Variablerna inflation och tillväxt kommer båda från Eurostat och den senare anger årliga förändringar av BNP per capita. Vad gäller variabeln *andel som studerar* indikerar den att befolkningen har ett relativt högt humankapital och att unga har möjlighet att studera istället för att vara arbetslösa.³² Variabeln utrikesfödda är hämtad från flera olika källor³³ och där det har saknats år har vi räknat ut ett medelvärde mellan värdena för föregående och efterföljande år. Det är ett bättre alternativ än att utesluta observationer, eftersom siffran generellt inte ändrar sig särskilt kraftigt från år till år. Vi får dock betrakta den som en trubbig måttstock. Vi förväntar oss, i enlighet med tidigare forskning att hög medianålder, hög inflation (reallönesänkande), hög andel studerande, låg andel arbetslösa och låg andel utrikesfödda samtliga relaterar negativt till NEET.

I tabell 3 på nästa sida presenteras den deskriptiva statistiken. Det är intressant att se att variablerna skiftar stort mellan länder, inte minst när det gäller NEET, men även i fråga om ungdomsarbetslöshet. Det är också tydligt att

³¹ Medianålder är en proxy för stora ungdomskohorter, vilket i sin tur kan medföra större konkurrens om arbete, utbildning och bostäder.

³² God tillgång till universitetsutbildningar och yrkesutbildningar förbättrar övergången mellan skola och arbetsmarknad (Dietrich, 2012). Vi har även inkluderat andra utbildningsvariabler, exempelvis kostnad för tertiär utbildning, den har ej någon effekt. I samband med tertiär utbildning kan det också varar intressant att notera att problemet med ”överutbildning” börjar uppmärksammas, se exempelvis Quintini och Martin (2006).

³³ Eurostat, OECD och Världsbanken.

Tabell 3 Deskriptiv statistik

Variabel	Obs.	Medel	Std.av.	Min	Max
NEET*	216	11,23	4,46	3,40	29,00
Ungdoms- arbetslöshet*	216	18,68	7,68	6,30	41,90
Arbetslöshet, 25-64*	216	6,88	3,25	1,70	18,00
Medianålder*	216	39,16	2,00	33,00	44,20
Andel utrikesfödda****	216	9,51	7,00	0,30	42,40
Andel unga som studerar*	216	60,14	7,54	40,40	71,70
Tillväxt per capita*	216	2,29	4,29	-17,70	11,20
Inflation*	216	3,02	2,54	-1,70	15,30
Decentraliserade löneförhandlingar***	216	5,76	1,83	2,10	8,80
Kostnader att starta företag***	216	9,19	0,57	6,40	9,80
Administrativa krav***	216	3,54	1,03	1,70	6,40
Kostnader att avskeda***	216	7,74	1,98	1,00	10,00
Informell ekonomi*****	216	20,96	7,32	8,10	36,00
Andel i dualt lärlingssystem***** †	168	0,77	0,77	0,00	2,32

* Eurostat; ** ILO Key Labour Market Indicators; *** Economic Freedom of the World; ****Schneider (2012a), Schneider (2012b) samt Schneider *et al.* (2010); ***** OECD.

† Notera att *Andel i dualt lärlingssystem* endast ingår i en av regressionerna.

siffrorna för ungdomsarbetslösheten och NEET i genomsnitt är höga i de studerade länderna. Det lägsta värdet för NEET (3,4) finner vi i Nederländerna år 2008 och det högsta värdet (29,0) i Bulgarien 2003. Notera också de dramatiska skillnaderna i tillväxt per capita: värdena varierar mellan -17,7 och 11,20. Det är ingen tvekan om att det är en turbulent period som analyseras. Det är också intressant att lägga märke till den stora andelen informell ekonomi; den beräknas utgöra 36 procent av BNP i Bulgarien år 2002 och medelvärdet ligger på cirka 20 procent. Den svarta ekonomin är betydande.

3.2 Metod

Vi analyserar i denna sektion relationen mellan NEET och ett antal oberoende variabler inom EU och EFTA mellan åren 2002-2012.³⁴ Vi gör detta med en så kallad paneldatamodell, där vi följer ett antal länder över tid. Tekniken vi använder oss av kallas på engelska *fixed effects*, eller *Least Square Dummy Variable* (LSDV). I den modellen ges varje land ett eget intercept, vilket fångar upp utelämnade variabler som har systematiska och landspecifika effekter som inte varierar över tid.³⁵ Fördelen med LSDV-modellen är med andra ord att den uttryckligen tar hänsyn till nationella egenheter som inte varierar över tid. Exempel på detta är kulturella aspekter, geografisk placering, etc. Själva ekvationen kan uttryckas som:

$$NEET_{it} = \alpha_i + X_{it}\beta + \varepsilon_{it}, \text{ för } t = 1, \dots, T \text{ och } i = 1, \dots, N$$

där i anger individer (länder), t anger tid, $NEET_{it}$ är den beroende variabeln, α_i är de landspecifika intercepten, X_{it} är en vektor av de oberoende variablerna, β är koefficient och ε_{it} är feltermen. Feltermen antas vara normalfördelad och inte korrelera med de beroende eller de oberoende variablerna (*i.i.d.*).

3.3 Regressionsresultat

Resultaten av regressionerna visas i tabell 4 på nästa sida. I Appendix tabell A4 visas resultat för beräkningen med ungdomsarbetslöshet som beroende variabel. Resultaten bör tolkas med försiktighet av flera skäl. För det första är flera av variablerna index, vilka ger utrymme för ett visst mått av tolkningar. Variationen i data för dessa variabler är dessutom förhållandevis liten.³⁶ För

³⁴ Datatillgängligheten innebär att vi tvingas utesluta Malta och EFTA-landet Lichtenstein.

³⁵ Ett Hausmantest bekräftar att vi bör välja denna modell.

³⁶ Enligt VIF- och Collin-testen är dock multikolinjäritet inte ett stort problem i vår modell.

Tabell 4 Regressioner med NEET som beroendevariabel

	Hela urvalet	Nordväst	Central- och Östeuropa
Andel arbetslösa, 25-64	0,65*** (9,44)	0,83*** (16,58)	0,48*** (7,71)
Medianålder	0,38 (1,17)	1,05*** (3,30)	1,01* (1,93)
Andel studenter	-0,22*** (-4,04)	-0,14*** (-4,52)	-0,46*** (-4,02)
Andel utrikesfödda	0,28* (2,02)	0,05 (0,96)	0,32 (1,18)
Tillväxt per capita	-0,07** (-2,58)	-0,14*** (-5,50)	-0,09*** (-3,15)
Inflation	0,00 (0,04)	- -	-0,03 (-0,45)
Centraliserade löneförhandlingar	0,50* (1,89)	0,53*** (3,28)	0,10 (0,25)
Kostnader att starta företag	-0,80** (-2,18)	-3,80*** (-6,07)	-0,09 (-0,37)
Administrativa krav	-0,58* (-1,96)	-0,94*** (-3,99)	-0,61 (-1,34)
Kostnader att avskeda	0,13 (1,16)	0,00 (0,04)	0,42*** (3,68)
Informell ekonomi	0,43* (1,80)	0,31** (2,52)	0,95** (2,54)
Andel i dualt lärlingssystem	- -	-2,08* (-2,03)	- -
Konstant	-0,81 (-0,06)	5,76 (0,42)	-30,93 (-1,23)
Antal observationer	216	93	92
Länder	28	12	12
R ²	0,71	0,79	0,83
F-värde	24,13***	253,25***	118,07***

Notera: värden inom parentes är HAC-robusta *t*-värden Vi har testat för enhetsrot (Dickey Fuller och Perron samt Im, Peasaran och Shin) och kan förkasta enhetsrot i alla paneler. När vi infogar en trend i specifikationen blir den inte signifikant skild från noll och varken *t*-värden eller punkttestimat förändras. Vidare indikerar ett *lr*-test heteroskedasticitet och Wooldridges (2002) test indikerar seriekorrelation, varför vi använder HAC-robusta *t*-värden. Signifikansnivån anges enligt följande: *** indikerar signifikans på en-procentsnivån; ** indikerar signifikans på fem-procentsnivån; och * indikerar signifikans på tio-procentsnivån.

det andra skiljer sig länders institutioner och klassificeringar, liksom kvaliteten på statistikinsamlingen, och detta kan påverka storleken på vissa variabler (såsom NEET och ungdomsarbetslöshet). I viss mån tar vi hänsyn till detta genom att vår modell kontrollerar för systematiska och landspecifika skillnader. För de tredje kan det finnas enskilda variabler som förklarar mycket av NEET i en region, men inte i en annan. Detta problem hanteras delvis genom att vi även delar upp vårt urval i regionerna Nordvästra Europa samt Central- och Östeuropa.³⁷ Uppdelningen medför emellertid att dessa beräkningar grundas på relativt små dataset.

Det bör slutligen understrykas att vi undersöker ett tidsintervall som kännetecknas av en exceptionell händelse – den svåraste ekonomiska krisen sedan 1930-talet – vilket ger en mycket större variation i data än vad som är fallet under normalår. Denna aspekt upphäver dock inte de samband som vi förväntar oss att hitta *a priori* i data.³⁸

Makroekonomiska och demografiska faktorer

Regressionen i den första kolumnen inkluderar totalt 28 länder och visar att makroekonomiska och demografiska faktorer *har* betydelse när andelen NEET ska förklaras.³⁹ Andelen arbetslösa (25–64 år), andelen som studerar och tillväxt per capita korrelerar med NEET i alla uträkningar och tecknen

³⁷ I nordväst-urvalet ingår Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike. I det central- och östeuropeiska urvalet ingår Bulgarien, Cypern, Estland, Kroatien, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern. Det hade varit önskvärt att även kunna estimerar en regression med de sydeuropeiska länderna men antalet observationer räcker inte till.

³⁸ Vi har även provat och uteslutit många fler variabler än de som anges här, exempelvis olika utbildningsvariabler, realräntan, andel som bor i egenägda bostäder och olika typer av arbetsmarknadsregleringar. Vi har även uteslutit vissa variabler på grund av att det finns för få data för att utföra regressioner. Detta har varit fallet för bland annat arbetsmarknadspolitiska åtgärder, offentliga utgifter, offentliga utbildningsutgifter samt olika typer av beskattning. Alla dessa reducerar antalet observationer markant och är heller inte signifikant skilda från noll. Vi har också testat att introducera en så kallad dummyvariabel för att ta hänsyn till krisens effekter – vi har låtit den slå på 2008, 2009 och 2010 – men den blir aldrig signifikant skild från noll och stör inte heller resultaten i någon större utsträckning. Även utvidgningarna har testats genom användande av dummyvariabler men inte heller dessa blir signifikanta.

³⁹ De länder som inte ingår i den första regressionen är Island, Malta och Schweiz, eftersom de saknar flera variabler.

är de förväntade.⁴⁰ Resultaten tyder på att den allmänna situationen på arbetsmarknaden är mycket viktig; andelen i NEET kan påverkas genom att arbetslösheten i stort minskar. Vidare tyder resultaten på att andelen studenter och andelen NEET samvarierar.

Vad gäller tillväxt per capita är en särskild kommentar på sin plats. Som nämndes i föregående kapitel brukar det ta tid innan en produktionsökning påverkar arbetslösheten. Vi förväntade oss därför att *föregående* års tillväxttakt (t_{-1} , t_{-2} eller till och med t_{-3}) skulle påverka innevarande års NEET.⁴¹ Så är inte fallet i vår ekonometriska modell. Det är genomgående endast *innevarande* års tillväxttakt som är signifikant.⁴²

Förklaringen kan delvis ha sin förklaring i det tidsintervall vi studerar: den största ekonomiska nedgången sedan 1930-talet inträffade 2007-2008 och hade sannolikt en omedelbar och starkt negativ effekt på ungdomars möjlighet att finna nya eller behålla sina jobb. Unga människor påverkas snabbare

⁴⁰ Vi kan notera att våra resultat inte ger stöd för ett samband mellan NEET och inflation, oavsett hur många år vi fördröjer inflationsvariabeln. En hög inflation verkar reallönesänkande och det bör i teorin gynna dem som befinner sig utanför arbetsmarknaden. Inom forskningen belyses också ofta två olika typer av återhämtningar efter en finansiell kris; återhämtning utan jobb samt återhämtning med oförändrade eller sjunkande löner (*jobless recovery* respektive *wage less recovery*). Forskningen pekar på att tidigare finansiella kriser ofta har följts av återhämtning utan sjunkande arbetslöshet när inflationen har varit låg, medan återhämtningen har skett utan löneökningar i de fall där inflationen har varit hög. När de reala lönerna har varit flexibla och därmed rört sig nedåt har det, vid finansiella kriser, slutligen skett en återhämtning där arbetslösheten har minskat. Effekten syns bara vid en kortsiktig högre inflation (Calvo, Coricelli och Ottonello, 2012). Vad gäller NEET kan vi dock inte konstatera någon sådan effekt.

⁴¹ Detta bekräftas när vi använder den totala arbetslösheten som beroendevariabel; tillväxttakten för såväl föregående år som tillväxten två år tidigare är signifikanta och med rätt tecken i modellen. Att det tar tid för arbetslösheten att sjunka när ekonomin vänder från en nedgång kan bland annat bero på att företag har underutnyttjad arbetskraft kvar från före nedgången (då det kostar att avskeda arbetskraft). Det här innebär att företaget kan öka sin produktion utan att anställa ny arbetskraft. När arbetskraften används till fullo kan produktionen inte växa mer än produktiviteten förrän nya arbetare anställs. I takt med att ekonomin växer kommer produktionsökningen att bestämmas av arbetsutbudsökningen och produktivitetstillväxten. Om den reala tillväxten ökar mer än produktiviteten kommer sysselsättningen att öka. Om sysselsättningen ökar mer än arbetsutbudet kommer arbetslösheten att falla (se till exempel Levine, 2013).

⁴² Vi har testat med upp till fyra års fördröjning i tillväxttakten. Vi har även testat med olika mått på det så kallade produktionsgapet (outputgapet), det vill säga skillnaden mellan den faktiska produktionen och dess potentiella värde. Det potentiella värdet kan inte observeras utan måste estimeras och utgör det tänkta värde då produktionsfaktorerna är fullt utnyttjade. Såväl AMECO som OECD publicerar uppskattningar av produktionsgapet och båda har använts i våra regressioner. Med tanke på att även de är signifikanta endast innevarande år samt att de ger en något lägre förklaringsgrad än tillväxttakten, håller vi oss till den senare.

av ekonomiska upp- och nedgångar, något som har sin förklaring i att de inte har fått samma fotfäste som äldre arbetskraft.⁴³

Det noteras ofta ett samband mellan tillväxt och arbetslöshet i forskningen. Enligt exempelvis ”Okuns lag” stiger arbetslösheten med en procent när BNP sjunker med två procent (Okun, 1962). Det är tankeväckande att flera studier pekar på att unga är ännu mer känsliga för konjunkturer och att ungdomsarbetslösheten i stor utsträckning riskerar att dröja sig kvar på nya, höga nivåer. Det här resonemanget, tillsammans med våra resultat, är särskilt relevant med tanke på de åtstramningspaket som införts i flera europeiska länder. Exempelvis menar Bell och Blanchflower (2010) att det är ett stort misstag att strama åt i recession, särskilda åtgärder bör riktas mot att förbättra för unga istället för att stänga dem ute allt mer. Som tidigare nämnts finner *Unga i arbetslivet* att andelen unga utan arbete och studier *inte* är konjunkturkänslig i Sverige. Våra resultat tyder dock på det motsatta förhållandet i Europa, både i enskilda delar och i sin helhet: tillväxten har signifikant effekt, vilket pekar på att konjunkturer inte bara kan påverka arbetslösheten, utan också unga i NEET.

Vi förväntade oss ett negativt samband mellan medianålder och NEET; med färre unga borde det bli färre som konkurrerar om jobb och utbildning. För hela urvalet har variabeln ingen effekt, medan vi finner en motsatt effekt i de separata regressionerna. En förklaring till detta skulle möjligen kunna vara att de länder (i de två mindre urvalen av länder) som har en högre medianålder, även har en mer odynamisk arbetsmarknad där den etablerade äldre arbetskraften i högre grad blockerar ungas möjligheter att etablera sig. Europa har en åldrande befolkning.

Som nämndes i föregående kapitel är invandrarbakgrund generellt en faktor som ökar benägenheten att hamna i NEET. Resultaten indikerar en sådan effekt när vi använder hela urvalet. Det kan bero på flera faktorer, exempelvis diskriminering, språksvårigheter, brist på nätverk och utslagning i skolan. Vi ser dock ingen effekt av variabeln i de båda beräkningarna som rör *delar* av Europa. Det kan bero på att effekterna drivs av södra Europa eller att länderna är få och dessutom inbördes mer lika varandra. Det kan dock också bero på att urvalet är mindre och att det därför är svårare att få signifikans även om effekten finns. Resultaten kan möjligen också förklaras av att invandrare får olika typer av jobb i olika länder: om den invandrade arbetskraften är komplementär konkurrerar den inte om samma jobb som den inhemska

⁴³ Enligt Aghion och Howitt (1994) är detta mönster emellertid u-format: när tillväxten ökar lite har det en negativ effekt på arbetslösheten, men när tillväxten blir kraftfull blir effekten tvärtom positiv.

befolkningen och därmed kan det vara lättare för invandrare att få jobb. Om den invandrade arbetskraften däremot konkurrerar om samma jobb kan det vara svårare för dem att finna ett arbete. Därmed är det också möjligt att fler hamnar i NEET.

Regleringar

Om vi ser till regleringar för företag och på arbetsmarknaden, indikerar resultaten att NEET ökar med högre grad av decentraliserade löneförhandlingar. Detta stämmer överens med teori och tidigare empiri vad gäller ungdomsarbetslöshet (Traxler och Brandl, 2009). Resultatet kan innebära att centraliserade löneförhandlingar i större utsträckning genererar en mer moderat löneutveckling, vilket medför att de som står utanför arbetsmarknaden i större utsträckning kan få jobb.

Det är också tänkbart att den centrala löneförhandlingen påverkar företagets konkurrenskraft, vilket i sin tur kan generera fler arbeten. Det kan emellertid också vara så att de centraliserade löneförhandlingar uppstår av och genererar värden som i sin tur gör att NEET är lägre: Blanchard (2005) pekar exempelvis på att skillnader i *tillit* mellan fackföreningar och företag påverkar arbetslösheten; där tilliten är högre fungerar förhandlingarna bättre och arbetslösheten blir lägre. Det här resonemanget är särskilt intressant för NEET eftersom detta tillstånd utmärks av ett lågt förtroende för såväl omgivningen som framtiden. Vidare pekar Bertola (2009) på att olika institutioner på arbetsmarknaden, såsom centraliserade löneförhandlingar, kan medverka till ökad rättvisa, trygghet och sammanhållning i ett samhälle. Detta kan i sin tur leda till minskat utanförskap, exempelvis genom att andelen i NEET blir lägre. Regleringar kan enligt detta resonemang verka såväl direkt som indirekt, vilket kan vara viktigt att notera vid tolkningen av resultaten.

NEET minskar även med lägre kostnader för att starta företag samt lägre administrativa krav för företag. Vi får genomgående de tecken vi förväntar oss: i de länder där kostnaderna för att starta företag är höga och där regleringarna utgör problem för företagen är också NEET högre, sannolikt eftersom antalet nystartade företag är lägre när kostnaderna är högre. Det är samtidigt viktigt att notera att sambanden mellan avregleringar och arbetslöshet är komplexa.⁴⁴ Sammanfattningsvis kan resultaten tyda på att man genom att avreglera, särskilt när det gäller möjligheter och kostnader för att starta och driva företag, kan påverka andelen NEET.

⁴⁴ Se exempelvis Baker *et al.* (2004).

Detta är också i linje med tidigare forskning, exempelvis Choudry, Marelli och Signorelli (2012) pekar på att företagsmarknaden med dess institutioner och regleringar i hög grad är relevanta för arbetsmarknaden. Även Nicoletti och Scarpetta (2005) finner att reformer på företagsmarknaden kan få goda effekter på arbetsmarknaden och ILO (2012) menar att för stor kraft ägnas åt utbudet av arbetskraft; snarare bör efterfrågan betonas mer. Om arbetslösheten i stor utsträckning beror på att företagen efterfrågar färre, vilket indikerades tidigare, torde det vara relevant att reformera företagsmarknaden och på så vis påverka efterfrågan på arbetskraft. ILO (2012) menar exempelvis att en förstärkning av villkoren för ungt företagande kan vara särskilt gynnsamt.

Notera vidare att sambanden inte gäller beräkningarna där enbart länderna i Central- och Östeuropa inkluderas. Det kan delvis bero på en kraftig variation mellan länder i hur strikt övriga regleringar genomförs: i vissa länder kan kraven vara höga och betungande men eftersom efterlevnaden är ringa får de inte heller någon effekt. Att skapa god miljö på arbetsmarknaden och för företaget handlar inte bara om att stifta de rätta lagarna utan också om att följa dem. Det finns flera studier som pekar på att implementering av lagar och regleringar knappast är perfekt eller lika över länder.⁴⁵ Enligt Feldmann (2005) är inte heller kollektiva löneförhandlingar bindande i flera av dessa länder.

Undantaget bland indexen är *kostnader att avskeda*, vilken enbart är signifikant i den central- och östeuropeiska beräkningen. I vissa länder kan det vara relativt lätt att undvika kostnader för att avskeda genom att främst tillhandahålla temporära anställningar, vilket kan påverka resultaten. Möjligen är temporära anställningar mer begränsade till antalet i Central- och Östeuropa. Resultatet kan också vara en kvarleva från en tid då anställningar generellt var tryggare och mer långvariga. Om kostnaderna för att avskeda är stora är risken med att anställa höga, varför de som befinner sig utanför arbetsmarknaden och särskilt de med få formella kvalifikationer sannolikt blir för riskabla att anställa.

Informell ekonomi

Den informella ekonomin är statistiskt signifikant i alla beräkningar. Det är inte självklart vilka mekanismer som gör att NEET och den svarta arbetsmarknaden är relaterade till varandra. Det verkar rimligt att anta att en stor svart marknad, som ju i allmänhet drar till sig unga med litet humankapital, kan vara en lösning för många som befinner sig i NEET. De som arbetar svart har i allmänhet de sämsta villkoren på arbetsmarknaden.

⁴⁵ Se exempelvis Bertola (2009).

Som noterats tidigare upplever många i NEET att de är avskärmade från samhället. Både de som arbetar svart och de som befinner sig i NEET har tagit steget (eller tvingats) ut ur arbetskraften och i vissa fall det formella samhället. Det kan vara intressant att notera att exempelvis Torgler (2011) pekar på att moral och en känsla av rättvisa påverkar andelen som arbetar svart. Där det finns välfungerande institutioner upplevs det däremot som mer kostsamt att bryta mot reglerna och de flesta upplever att det är värt att följa reglerna. Det här resonemanget kan också vara aktuellt för NEET: där samhället är välfungerande ställer man sig i mindre utsträckning utanför.

Det kan noteras att det informella arbetet verkar ha starkare effekt i Central- och Östeuropa. Till exempel pekar Lacko (2000) på att svarta arbeten blev vanliga i samband med de ekonomiska omvandlingarna, det blev ett sätt att hantera den stigande arbetslösheten. Övergången till marknadsekonomi utgjorde en chock för de ekonomiska och institutionella systemen i öst, vilka fick ändra såväl företags-, bostads- och arbetsmarknader som institutioner och politik. Det har visat sig att det tar tid att hämta sig från så genomgripande förändringar.

Enligt tidigare forskning tycks staten och styrningen spela en avgörande roll för informella marknader, exempelvis pekar Torgler (2011) på att kvaliteten på statens styrning och dess trovärdighet är av avgörande vikt för informellt arbete.⁴⁶ Erik Jonasson (2012) menar att ett sätt att minska det informella arbetet är att förbättra det sociala kontraktet mellan de styrande och människor, exempelvis genom ökad transparens och förbättrad användning av gemensamma resurser.

Denna forskning kan vara intressant att ta del av, särskilt för länder där den svarta marknaden är stor. Det ligger nära till hands att tro att resonemanget också har bäring för länder med stora grupper i NEET. Vi lämnar det öppet för framtida forskning.

Dualt lärlingssystem

Som vi kan se i tabell 4 på sidan 32 är variabeln dualt lärlingssystem signifikant och har det förväntade negativa tecknet. Det innebär att en högre andel i dualt lärlingssystem, allt annat lika, leder till lägre NEET. Det är oklart om detta är en realekonomisk effekt eller en registreringseffekt. Vi kan föreställa oss att ett system som ger en smidigare övergång mellan skola och

⁴⁶ Även Schneider (2011) pekar på att ju lägre kvalitet på statliga institutioner desto större incitament att arbeta i den svarta ekonomin.

arbetsliv, särskilt för dem utan universitetsutbildning, också kan leda till lägre friktionsarbetslöshet.

De som har gått igenom det duala lärlingssystemet – och där fått arbetsförlagd utbildning/praktik – har ofta ett branschspecifikt humankapital. De har också ett bredare arbetslivsnätverk och företaget känner bättre till deras kompetens. Det förefaller rimligt att länder med duala lärlingssystem har lägre andel ungdomsarbetslöshet och därmed också lägre NEET, i synnerhet med hänsyn tagen till registreringseffekten. Som noterat tidigare kan ett välfungerande lärlingssystem också effektivisera jobbsökandet, då man med en praktikplats får kontakter och nätverk.

Resultaten stämmer väl överens med European Foundation (2012), vilka pekar på att det finns anledning att introducera fler lärlingsplatser i syfte att nå de unga som varken arbetar eller studerar. Ett utökat lärlingssystem kan vara en väg att förbättra ungas framtidsmöjligheter och minska friktionsarbetslösheten. Det kan krävas aktiva åtgärder för att nå vissa individer. Åtgärder som knappast företag kan förväntas erbjuda på egen hand utan som kräver samhälleliga insatser och regleringar.

Ungdomsarbetslöshet

När vi jämför skillnader i resultat vad gäller NEET respektive ungdomsarbetslöshet som beroendevariabler, framträder några tänkbara skillnader och likheter (se appendix tabell A4). Vad gäller regleringar och de uppdelade dataseten ser effekterna lite annorlunda ut jämfört med NEET: kostnader för att starta företag har nu effekt också i Central och Östeuropa, medan kostnader för att avskeda inte längre har någon effekt i samma område. Det är svårt att tolka resultaten för de mindre dataseten, vilket i sin tur tyder på att det är viktigt att gå vidare och undersöka vilka faktorer på företagsmarknaden som kan påverka de unga i ett specifikt område; regionerna kan skilja sig åt.

För skattningen som inkluderar *alla* länder är resultaten något tydligare: de decentraliserade löneförhandlingarna samvarierar inte med ungdomsarbetslösheten i våra beräkningar. Att så är fallet kan tyda på att diskussionen om tillit och sammanhållning har större bäring för de i NEET, den trygghet som centrala regleringar tycks signalera och/eller frammana kan ha större betydelse för dem som står längst bort från arbetsmarknaden. I övrigt verkar regleringar på företagsmarknaden ha en något större effekt på ungdomsarbetslösheten än på NEET, möjligen för att de ungdomsarbetslösa ändå står något närmare arbetsmarknaden och företagen och därför i större utsträckning berörs av just dessa regleringar.

För informella marknader är det tydligt att grupperna skiljer sig åt; de informella marknaderna samvarierar inte alls med ungdomsarbetslöshet. Det här tyder på att vår misstanke om att unga i NEET går ut på den svarta marknaden kan vara korrekt.

Avslutningsvis är det intressant att notera att i länder med dualt lärlingssystem är både andelen NEET och andelen ungdomsarbetslösa lägre. Möjligen har det duala lärlingssystemet till och med en något starkare effekt på ungdomsarbetslöshet än på NEET. Skillnaden mellan de båda uträkningarna är dock liten i våra beräkningar. Med tanke på den tidigare diskussionen om Eurostats data får det bli en fråga för framtida forskning att närmare studera om en sådan skillnad mellan NEET och ungdomsarbetslösa kan fastställas. Om effekten är något starkare för de arbetslösa kan detta bero på att dessa trots allt står närmare arbetsmarknaden och har färre avhopp från skolan än många unga i NEET.

4 Slutsatser och diskussion

Vi har i denna rapport gått igenom tidigare forskning kring mikroekonomiska orsaker till varför unga individer hamnar i NEET, samt forskning kring ungdomsarbetslöshet och informella ekonomier. Därefter har vi med hjälp av flera ekonometriska beräkningar sökt komplettera denna bild med makroekonomiska orsaker. Vi har särskilt intresserat oss för regleringar, dualt lärlingssystem och informella marknader samt skillnader och likheter mellan NEET och ungdomsarbetslöshet.

Tidigare forskning kring ungdomsarbetslöshet pekar entydigt på långsiktiga och negativa konsekvenser av arbetslöshet; det gäller såväl hälsa som framtida möjligheter på arbetsmarknaden. Forskningen pekar vidare på att unga är särskilt konjunkturnkänsliga och att de ofta drabbas av friktionsarbetslöshet, särskilt vid övergången från skola till jobb. Unga har sannolikt också sämre kontaktnät och därför mindre effektiva metoder att söka jobb på.

De tidigare mikroekonomiska studierna rörande NEET pekar på att de som befinner sig i NEET delar flera gemensamma drag: många har kort eller oavslutad skolgång, vissa har låg motivation och små förväntningar på att få jobb i framtiden. Många kommer från socioekonomiskt utsatta familjer och områden och de har inte sällan en invandrarbakgrund. I en nyligen publicerad SOU-rapport om unga som varken studerar eller arbetar, rapporteras att det förekommer en mängd insatser riktade mot de unga i Sverige; insatser som anmärkningsvärt nog inte utvärderas. I rapporten diskuteras främst slutförande av gymnasiestudier, vilket är mycket lovvärt, och kontakter med arbetsförmedlingen samt olika typer av åtgärdsprogram, m.m. Vi noterade dock att rapporten inte diskuterar tillväxt, efterfrågan på arbetskraft, lärlingssystem eller företag.

Våra resultat indikerar att det är rimligt att *komplettera* det mer individuella perspektivet med makroekonomiska faktorer. Exempelvis tycks andelen arbetslösa spela roll för NEET. Vidare har förändring av tillväxt effekt i alla tre beräkningarna, NEET påverkas omedelbart av konjunkturer. Resultaten indikerar att den åtstramningspolitik som förekommer i flera europeiska länder riskerar att drabba unga i NEET hårt. Att fokusera på tillväxtskapande åtgärder och att ta större hänsyn till unga utan arbete vid åtstramningar är således av största vikt.

Andelen NEET tycks vara mindre i de länder där det förekommer dualt lärlingssystem och där andelen studerande är högre. Det är fullt möjligt att det i

båda fallen företrädesvis rör sig om registreringseffekter, snarare än realekonomiska effekter. I och med att fler studerar, och framför allt studerar längre, förskjuts inträdet på arbetsmarknaden och gruppen unga NEET (och unga arbetslösa) krymper. En liknande registreringseffekt kan delvis vara orsaken till att våra resultat visar att det duala lärlingssystemet samvarierar med lägre NEET (och även med lägre ungdomsarbetslöshet). Att det framför allt skulle röra sig om registreringseffekter behöver inte vara negativt; tvärtom skulle det kunna reducera problem förenade med både NEET och ungdomsarbetslöshet, såsom lägre lön och svårigheter att hålla kvar jobb i framtiden. Vidare ger litteraturen starkt stöd för vikten av att unga skaffar sig kunskaper och färdigheter som gör dem mer attraktiva på arbetsmarknaden. Detta tillsammans med bredare nätverk minskar friktionsarbetslösheten.

För dem som står allra längst från arbetsmarknaden torde breda insatser av åtgärder krävas. Särskilt framgångsrikt för arbetslösa kan en kombination av skola och praktik vara, detta gäller även unga i NEET eftersom dessa inte sällan har kort eller avbruten utbildning och liten arbetslivserfarenhet. Det är viktigt att unga får kunskap som gör dem mer efterfrågade på arbetsmarknaden så att de snabbare slussas ut ur arbetslöshet. Här kan vi notera att EU: programmet ”Bättre möjligheter för unga” syftar till att unga som saknar gymnasieexamen ska slutföra sin skolgång eller påbörja en yrkesutbildning, bland annat genom stöd till lärlingsprogram i EU-länderna.

Resultaten indikerar att vissa institutioner tycks spela roll för NEET. I nordvästra Europa är centraliserade löneförhandlingar, kostnader för att starta företag och administrativa krav för företag viktiga, medan de inte tycks spela någon roll i de central- och östeuropeiska länderna. Resultaten pekar också på att det är viktigt att fokusera både på utbudet av och efterfrågan på arbetskraft när åtgärder för att minska NEET diskuteras och planeras. Om företagen inte efterfrågar arbetskraft och förs anställa unga, får även goda kvalifikationer förmodligen mindre effekt. Lösningar som gör det enklare att starta och driva företag och att anställa unga, även dem i NEET, kan få effekt. Det är med andra ord viktigt att företagssidan och efterfrågan på arbetskraft inte glöms bort, vilket dessvärre ofta tycks vara fallet i dag.

Vi noterade också att resultaten indikerar att de centrala förhandlingarna inte samvarierar med ungdomsarbetslöshet. En möjlig förklaring till skillnaderna är att de centrala löneförhandlingarna inte har någon större effekt när det gäller att släppa in arbetslösa på arbetsmarknaden, utan snarare bidrar till eller har sitt ursprung i ett mer inkluderande samhällsklimat, karaktäriserat av större tillit och trygghet.

Vidare har den informella ekonomin betydelse för NEET men inte alls för andelen ungdomsarbetslösa. Där den informella ekonomin är betydande tycks också andelen NEET vara högre. Att vara i NEET och att arbeta svart synes innebära att man i någon mån saknar förtroende för och befinner sig utanför samhället. Många i NEET har exempelvis slutat söka arbete. Det är troligt att ett ökat förtroende för samhällets funktioner och framtidstro kan spela stor roll, när det gäller att minska såväl den informella sektorn som NEET. Att minska krångel och kostnader för företag och reducera den informella marknadens storlek ryms i EU:s tillväxtstrategi *Europa 2020*, men här är det naturligtvis främst medlemsstaterna som måste agera på egen hand för att nå framgång.

Det finns ytterligare en möjlig roll för EU att spela, då unga ofta är mer mobila än den äldre arbetskraften och följaktligen i större utsträckning skulle kunna röra sig över medlemsstatgränserna. Initiativet ”Ditt första Eures-jobb”, som syftar till att hjälpa tusentals unga till ett jobb i ett annat EU-land är i det ljuset lovvärt, om än mycket begränsat. Här kan det således finnas möjligheter för EU att göra mer. Samtidigt är det svårt att se att de unga som befinner sig i NEET, varav många står långt utanför arbetsmarknaden, skulle ha större chanser utomlands.

Genom att kombinera kunskap om relevanta faktorer både på mikro- och makronivå ökar chanserna ytterligare att finna effektiva åtgärder. Insatserna bör fokusera på både utbud och efterfrågan av arbetskraft; att involvera dem som kan komma att anställa de unga är också viktigt. Det är också angeläget att notera att skola och studier tycks spela en viktig roll både på mikro- och makronivå. Vidare tycks duala lärlingssystem förbättra chanserna för unga utan arbete. Avslutningsvis bör åtgärderna även innefatta sådant som syftar till att stärka samhällskontraktet genom att söka förändra såväl attityd som motivation och framtidstro. Det handlar också om att nå dem som helt har gett upp, de som har tappat framtidstron och inte ens söker jobb längre – den del av framtida generationer som annars riskerar att gå förlorad.

Referenser

- Aghion P. and Howitt P. (1994). "Growth and Unemployment". *The Review of Economic Studies*, Vol. 61, No. 3.
- Allen M. och Ainley P. (2007). "Education make you fick, innit? What's gone wrong in England's schools, colleges and universities and how to start putting it right". London: Tufnell.
- Assirelli, G. (2012). "The NEET phenomenon. A comparative analysis". Research proposal, PhD programme at University of Trento, Italy.
- Choudhry, M., Marelli, E., och Signorelli, M. (2012). "Key Determinants of Youth Unemployment in OECD Countries". Paper presented at the XXVII National Conference of Labour Economics, Associazione Italiana Economisti del Lavoro, Seconda Università di Napoli, Santa Maria Capua Vetere, 27-28 September 2012.
- Baker D., Glyn A., Howell D. och Schmitt J. (2004). "Unemployment and Labour Market Institutions: The Failure of the Empirical Case for De-regulation". Working Paper No. 43. ILO.
- Bell, D. N. F och Blanchflower, D. G. (2010). "Youth Unemployment: Déjà Vu?". IZA Discussion Papers No. 4705.
- BIS (2013). "Youth Unemployment: Review of Training for Young People with Low Qualifications". Research paper number 101.
- Blanchard O. (2005). "European Unemployment: The Evolution of Facts and Ideas". NBER. Working Paper 11750.
- Blanchflower D. G. (2007). "Is unemployment more costly than inflation?". NBER Working Paper W13505.
- Blanchflower, D. G. (1991). "Fear, unemployment and pay flexibility". *Economic Journal*, 101, 483-496.
- Blanchflower, D. G. och Oswald, A. J. (2013). "Does High Home_ownership Impair the Labor Market?" NBER Working Papers 19079, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Becker G. S. (1964, 1993, 3rd ed.). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. Chicago, University of Chicago Press.
- Bertola, G. (2009). "Labour market regulations: Motives, measures, effects". ILO.
- Cahuc P., Carcillo S., Rinne U. och Zimmermann K. F. (2013). "Youth Unemployment in Old Europe: The Polar Cases of France and Germany". IZA Discussion Paper, No. 7490.
- Calmfors, L. och Driffill J. (1998). "Bargaining structure, corporatism, and macroeconomic Performance". *Economic Policy* 3 (6): 13-61.

- Caliendo M., Steffen Künn S., Ricarda Schmidl R. (2011). "Fighting Youth Unemployment: The Effects of Active Labor Market Policies". Discussion Paper No. 6222
- Calvo G. A., Coricelli F. och Ottonello P. (2012). "The labor market consequences of financial crises with or without inflation: jobless and wageless recoveries". NBER Working Paper 18480.
- Choudhry M., Marelli E. och Signorelli M (2012). "Youth unemployment rate and impact of financial crises", *International Journal of Manpower*, Vol. 33 Iss: 1, pp. 76 – 9.5
- Crowley L., Jones K., Cominetta N., och Gulliford J. (2013). "International Lessons: Youth unemployment in the global context". The Work Foundation.
- De Vreyer, P., Layte R., Wolbers M.H.J., och Hussain M. (2000). "The permanent effects of labour market entry in times of high unemployment". I D. Gallie and S. Paugam (eds.) *Welfare regimes and the experience of unemployment in Europe* (pp. 134-152). Oxford: Oxford University Press.
- Dench S., Hillage J. och Coare P. (2006). "The impact of learning on unemployed, low-qualified adults: A systematic review". Research Report No 375, Department for Work and Pensions.
- Di Tella R., MacCulloch R.J. och Oswald A. J. (2001). "Preferences over inflation and unemployment: evidence from surveys of happiness". *American Economic Review*, 91, 335-341
- Di Tella R., MacCulloch R.J. och Oswald A. J. (2003). "The macroeconomics of Happiness". *Review of Economics and Statistics*, 85, 809-827.
- Dietrich H. (2012). "Youth Unemployment in Europe, Theoretical Considerations and Empirical Findings". Friedrich Ebert Stiftung.
- European Foundation (2012). "NEETs – Young People not in Employment, Education or Training: Characteristics, Costs and Policy Responses in Europe". Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Europeiska Kommissionen (2010). "Europa 2020 En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla". Meddelande från Kommissionen, KOM (2020) 2020 slutlig.
- Eichhorst W., Hinte H. och Rinne U. (2013). "Youth Unemployment in Europa: What to Do about it?". IZA Policy Paper No. 65.
- Eichhorst W. och Marx P. (2009a). "From the Dual Apprenticeship System to a Dual Labor Market? The German High-Skill Equilibrium and the Service Economy". IZA Discussion Paper No. 4220.
- Eichhorst W. och Marx P. (2009b). "Reforming German Labor Market Institutions: A Dual Path to Flexibility". IZA Discussion Paper No. 4100.
- Eurostat (2013). *European Labour Force Survey*.

- Feldmann H. (2009). "The quality of industrial relations and unemployment in developing Countries". *Review of Development Economics*, 13(1), 56–69.
- Feldmann H. (2005). "Labour Market Institutions and Labour Market Performance in Transition Countries", *Post-Communist Economies*, Vol. 17, No. 1.
- Fiori G., Nicoletti G., Scarpetta S. och Schiantarelli F. (2007). "Employment Outcomes and the Interaction Between Product and Labor Market De-regulation: Are They Substitutes or Complements?". IZA Discussion Papers, No. 2770.
- Forslund A., Fredriksson P. och Vikström J. (2011). "What active labor market policy works best in a recession?". *Nordic economic policy review*, No 1.
- Fraser Institute (2013). <http://www.fraserinstitute.org/>
- Hazans M. (2011a). "Informal workers across Europe: Evidence from 30 European countries". IZA Discussion Paper No. 5871.
- Hazans M. (2011b). "What Explains Prevalence of Informal Employment in European Countries: The role of Labor Institutions, Governance, Immigrants and Growth". IZA Discussion paper No. 5872.
- ILO (2012). "The youth employment crises: A call for actions. Resolution and conclusions of the 101st Session of the International Labour Conference", Geneva, 2012.
- Knabe A. och Rätzel S. (2008). "Scarring or scaring? The psychological impact of past and future unemployment". Otto-von-Guericke-University Magdeburg.
- Lacko' M. (2000). "Hidden Economy - an unknown quantity? Comparative analysis of hidden economies in Transition Countries 1989-1995". *Economics of Transition*, Vol. 8(1).
- Layard R., Nickell S. och Jackman R. (1991). *Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labour Market*, Oxford University Press.
- Lee Dague J. (2011). *Europeanization and the rise of extremist parties*. Thesis at University of North Texas.
- Levin L. (2013). "Economic Growth and the Unemployment Rate". Congressional Research Service. Prepared for Members and Committees of Congress.
- Lindbeck A. och Snower, D. (1988). *The insider-outsider theory of employment and unemployment*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- O'Higgins N. (1997). "The challenge of youth unemployment, Employment and labour market policies branch action programme on youth unemployment". ILO.
- OECD (2013). <http://stats.oecd.org/>

- Okun A. M (1962). ”Potential GNP, its measurement and significance”. Cowles Foundation, Yale University.
- Nicoletti, G. och Scarpetta S. (2005). ”Product Market Reforms and Employment in OECD Countries”. OECD Economics Department Working Papers, No. 472, OECD Publishing.
- Nickell S. (2009). ”The European Unemployment Challenge”. Prepared for a Seminar at LSE.
- Nordström Skans O. (2009). ”Varför är den svenska ungdomsarbetslösheten så hög?”. Rapport till Finanspolitiska rådet 2009/6.
- OECD (2009). ”A Learning for Jobs Review of England and Wales 2009, OECD Reviews of Vocational Education and Training”. Författad av Kathrin Hoeckel, Mark Cully, Simon Field, Gábor Halász och Viktória Kis.
- Oswald A. J. (1999). ”The housing market and Europe’s unemployment: a non-technical paper”. University of Warwick, mimeo, 1999.
- Piopiunik M. och Ryan P. (2012). ”Improving the transition between education/training and the labour market: What can we learn from various national approaches?”. EENEE Analytical Report No. 13 Prepared for the European Commission.
- Quintini G., Martin J.P. och Martin S. (2006). ”Starting Well or Losing their Way? The Position of Youth in the Labour Market in OECD Countries”. OECD Social Employment and Migration Working Papers. 39.
- Quintini G., Martin J.P. and Martin S. (2007). ”The changing nature of the school-to-work transition process in OECD Countries”. IZA discussion paper N. 2582.
- Reinhart C. M. och Reinhart V. R. (2010). ”After the Fall”. NBER Working Paper No. 16334.
- Riphahn R., T. och Zibrowius M. (2013). ”Apprenticeship Training and Early Labor Market Outcomes in East and West Germany”. BGPE Discussion Paper No. 136.
- Scarpetta, S., A. Sonnet och Manfredi T. (2010). ”Rising Youth Unemployment During The Crisis: How to Prevent Negative Long-term Consequences on a Generation?”. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 106, OECD Publishing.
- SCB (2013). Ungdomsarbetslöshet – jämförbarhet i statistiken mellan ett antal europeiska länder. Statistiska Centralbyrån 2013:1.
- Shildrick T., Mac Donald R., Webster C. och Garthwaite K. (2010). ”The low-pay, no-pay cycle: understanding recurrent poverty”. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Schneider F. (2012a). ”The Shadow Economy and Work in the Shadow: What do We (Not) Know?”. IZA Discussion Paper No. 6423.

- Schneider F. (2012b). "Size and development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2012: Some new facts". Working Paper.
- Schneider F., Buehn A. och Montenegro C. E. (2010). "New Estimates for the Shadow Economies all over the World". Background paper to: In From the Shadow Integrating Europe's Informal Labor. World Bank 70602.
- Simmons R. och Thompson R. (2011). "NEET young people and training for work, learning on the margins". Trentham Books, Stoke on Trent, UK and Sterling, USA.
- SOU (2013). Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan. SOU 2013:74.
- Steedman, H. (2010). "The State of Apprenticeship in 2010. International Comparisons. Australia, Austria, England, France, Germany, Ireland, Sweden, Switzerland. A Report for the Apprenticeship Ambassadors Network". Centre for Economic Performance, The London School of Economics and Political Science, London, 2010.
- Torgler B. (2011). "Tax Morale and Compliance Review of Evidence and Case Studies for Europe". World Bank Policy paper 5922.
- Torgler B. och Schneider F. (2007). "The impact of tax morale and institutional quality on the shadow economy". CESifo working paper, No.1899.
- Traxler F. och Brandl B. (2009). The economic effect of collective bargaining coverage: a cross national analysis. ILO.
- Ungdomsstyrelsen (2010). Unga som varken arbetar eller studerar. Hur många är de och vad gör de? Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2011). 2011 års uppföljning av unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2012). 2012 års uppföljning av unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2013). 2013 års uppföljning av antalet unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Uppsök Malmö (2012). <http://uppstartmalmo.se/verksamheter/upsok-malmo/>
- Verick S. (2009). "Who Is Hit Hardest during a Financial Crisis? The Vulnerability of Young Men and Women to Unemployment in an Economic Downturn" publicerad i: Iyanatul Islam and Sher Verick (eds.). From the Great Recession to Labour Market Recovery: Issues, Evidence and Policy Options, Basingstoke, Hampshire, UK; ILO/Palgrave Macmillan, 2010
- Wolf A. (2011). "Review of Vocational Education – The Wolf Report".
- World Bank (2012). "In From the Shadow Integrating Europe's Informal Labor". World Bank 70602.

Appendix

Tabell A.1 Andel långtidsarbetslösa unga (15-24) som andel av total ungdomsarbetslöshet 2002-2012 i EU28 och EFTA†

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Belgien	27,6	25,8	28,3	27,3	30,1	-
Bulgarien	54,4	42,4	36,5	27,7	37,3	49,1
Cypern	-	-	-	-	11,4	25,0
Danmark	4,4	4,1	4,6	3,3	6,4	-
Estland	-	-	-	13,0	35,0	23,3
Finland	5,7	5,8	5,2	3,2	7,5	-
Frankrike	17,4	16,0	24,5	22,7	28,8	27,4
Grekland	44,8	47,7	48,0	36,0	35,6	-
Irland	-	23,6	21,3	19,6	41,3	47,4
Italien	55,1	43,1	42,4	37,4	43,7	48,7
Kroatien	53,2	42,2	40,3	41,8	48,5	55,5
Lettland	-	-	-	-	32,5	28,5
Litauen	-	20,1	-	-	18,2	-
Luxemburg	8,0	20,1	30,0	21,6	25,7	-
Malta	-	-	10,2	13,5	15,4	22,0
Nederländerna	5,0	12,4	17,5	8,4	9,6	11,8
Polen	39,1	36,5	37,2	18,8	15,5	-
Portugal	21,2	29,6	29,1	25,4	30,4	-
Rumänien	48,4	46,3	47,7	42,7	32,8	41,8
Slovakien	48,6	48,8	57,6	48,9	50,3	-
Slovenien	43,2	42,1	35,8	20,2	33,8	-
Spanien	24,6	22,5	11,9	10,4	29,3	-
Storbritannien	11,6	12,6	13,8	17,0	24,1	-
Sverige	7,0	6,8	-	3,3	6,0	-
Tjeckien	34,1	36,6	38,4	31,6	24,2	-
Tyskland	20,8	26,2	32,1	28,2	26,5	-
Ungern	33,1	34,4	37,5	32,6	40,2	-
Österrike	10,0	17,3	15,8	13,8	17,3	-
Island	6,0	2,6	1,1	1,3	9,3	-
Norge	1,2	1,0	3,8	1,0	3,7	-
Schweiz	-	-	-	-	-	-

Källa: ILO Key Labour Market Indicators.

† Data för Lichtenstein saknas i Eurostats databas

Tabell A.2 Långtidsarbetslösa ungdomar (15-24 år) som andel av den unga arbetskraften 2002-2012 i EU28 och EFTA†

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Belgien	4,89	5,47	5,80	4,90	6,73	-
Bulgarien	19,35	10,39	7,13	3,52	8,63	13,80
Cypern	-	-	-	-	1,90	6,94
Danmark	0,33	0,34	0,36	0,26	0,89	-
Estland	-	-	-	1,56	11,57	4,86
Finland	1,10	1,14	0,91	0,50	1,52	-
Frankrike	3,30	3,20	5,31	4,21	6,58	6,53
Grekland	12,02	12,81	12,09	7,96	11,72	-
Irland	-	1,95	1,83	2,49	11,41	14,40
Italien	14,97	10,61	9,16	7,95	12,16	17,16
Kroatien	19,31	13,84	11,62	9,17	15,81	23,90
Lettland	-	-	-	-	11,23	8,11
Litauen	-	4,27	-	-	6,40	-
Luxemburg	0,56	3,40	4,85	3,86	3,66	-
Malta	-	-	1,64	1,66	2,02	3,11
Nederländerna	0,23	0,99	1,14	0,44	0,84	1,12
Polen	17,16	14,91	11,06	3,26	3,67	-
Portugal	2,47	4,54	4,73	4,18	6,80	-
Rumänien	10,76	10,33	10,23	7,94	7,24	9,47
Slovakien	18,15	15,95	15,31	9,21	16,90	-
Slovenien	7,15	6,79	4,96	2,11	4,95	-
Spanien	5,47	4,96	2,13	2,55	12,17	-
Storbritannien	1,28	1,38	1,90	2,40	4,64	-
Sverige	0,89	1,13	-	0,63	1,51	-
Tjeckien	5,47	7,46	6,71	3,12	4,43	-
Tyskland	2,04	3,31	4,35	2,93	2,57	-
Ungern	4,17	5,32	7,16	6,47	10,68	-
Österrike	0,62	1,68	1,43	1,11	1,53	-
Island	0,43	0,21	0,09	0,10	1,51	-
Norge	0,14	0,12	0,33	0,08	0,34	-
Schweiz	-	-	-	-	-	-

Källa: ILO Key Labour Market Indicators.

† Data för Lichtenstein saknas i Eurostats databas

Tabell A.3 Långtidsarbetslösa ungdomar (15-24 år) som andel av den totala arbetslösheten 2002-2012 i EU28 och EFTA†

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Belgien	27,6	30,6	28,3	27,4	30,1	29,3
Bulgarien	54,7	46,7	41,4	39,0	41,8	49,0
Cypern	-	18,4	-	-	16,9	25,0
Danmark	-	-	-	-	6,4	9,0
Estland	-	-	20,3	24,3	37,1	29,8
Finland	3,7	5,0	5,8	-	7,5	4,9
Frankrike	18,6	21,9	25,5	24,3	29,9	28,4
Grekland	46,5	48,3	48,0	36,0	35,6	49,0
Irland	20,4	23,8	21,6	19,8	42,0	48,3
Italien	55,9	44,9	43,6	38,2	44,4	49,7
Kroatien	53,3	42,3	44,2	41,9	48,5	55,3
Lettland	26,1	24,8	19,2	14,1	33,3	30,9
Litauen	34,5	38,5	-	-	30,9	25,7
Luxemburg	-	-	30,0	21,6	25,7	19,2
Malta	32,4	35,7	22,1	26,1	31,3	29,4
Nederländerna	7,7	14,4	19,2	11,0	11,6	13,8
Polen	47,4	43,9	42,4	22,0	20,5	30,3
Portugal	22,3	29,7	29,2	25,5	30,5	30,9
Rumänien	48,4	46,4	51,0	43,4	34,0	43,3
Slovakien	53,9	53,1	61,4	52,8	54,7	56,3
Slovenien	44,1	45,1	35,8	20,2	33,8	32,2
Spanien	22,3	23,5	11,9	10,4	29,3	35,6
Storbritannien	11,2	12,1	13,6	16,0	23,7	27,4
Sverige	4,6	5,6	-	3,5	7,3	7,1
Tjeckien	33,5	37,1	37,9	31,2	31,7	33,4
Tyskland	23,0	26,7	33,3	29,3	26,9	23,3
Ungern	35,7	34,2	36,8	32,2	39,2	31,2
Österrike	-	19,7	15,9	13,7	17,3	14,6
Island	-	-	-	-	-	-
Norge	4,4	5,3	10,9	4,8	11,0	8,9
Schweiz	9,8	15,2	16,3	14,4	16,1	17,9

Källa: ILO Key Labour Market Indicators.

† Data för Lichtenstein saknas i Eurostats databas

Tabell A.4 Regressioner med ungdomsarbetslöshet

	Hela urvalet	Nordväst	Central- och Östeuropa
Andel arbetslösa, 25-64	2,10 ***	1,97 ***	2,11 ***
	45,89	22,37	39,44
Medianålder	0,69	0,67	0,13
	1,39	1,54	0,20
Andel studenter	-0,06	-0,09 **	0,09
	-1,32	-2,24	0,57
Andel utrikesfödda	-0,02	0,21 *	-0,76
	-0,12	1,93	-1,59
Tillväxt per capita	-0,07 ***	-0,07 **	-0,13 ***
	-3,36	-2,43	-3,21
Inflation	-0,05		0,01
	-1,40		0,40
Centraliserade löneförhandlingar	0,03	0,49	-0,44
	0,11	1,43	-0,92
Kostnader att starta företag	-0,96 ***	-1,55 *	-1,10 ***
	-2,84	-1,99	-3,59
Administrativa krav	-0,57 ***	-0,27	-0,81 *
	-2,87	-1,45	-2,08
Kostnader att avskeda	0,30 **	0,20	0,23
	2,74	0,87	1,24
Informell ekonomi	-0,11	-0,15	-0,04
	-0,59	-0,87	-0,09
Andel i dualt lärlingssystem		-2,26 ***	
		-3,72	
Konstant	-8,42	-3,39	13,80
	-0,43	-0,18	0,45
Antal observationer	216	93	92
Länder	28	12	12
R ²	0,95	0,93	0,96
F-värde	617,00 ***	15610,36 ***	998,93 ***

Notera: värden inom parentes är HAC-robusta t-värden Vi har testat för enhetsrot (unit root) med de test som föreslås av Fisher (Dickey Fuller och Perron) och Im, Peasaran och Shin och kan förkasta enhetsrot i alla paneler. När vi infogar en trend i specifikationen blir den inte signifikant skild från noll och varken t-värden eller punktestimaten förändras. Vidare indikerar lr-test, heteroskedasticitet och Wooldridges (2002) test indikerar seriekorrelation, varför vi använder HAC-robusta tvärden. Signifikansnivån anges enligt följande: *** indikerar signifikans på en-procentsnivån; ** indikerar signifikans på fem-procentsnivån; och * indikerar signifikans på tio-procentsnivån.

Summary in English

The substantial rise in unemployment in most EU member states since the eruption of the recent financial crisis has been especially difficult for young people of working age. Enabling young people to enter the labour market is of the utmost importance, not only for the individual as such, but for the economy as a whole. Europe today is facing a demographic challenge. With an ageing population, it is vital that young people are able to enter the labour market so as to contribute to future production and tax revenues. Moreover, research shows that long spells of unemployment among young people may lead to so-called ‘scarring effects’, whereby their future professional lives, as well as their health, are negatively affected.

Long-term unemployment is a particularly serious problem as it increases the risk of forcing people out of the labour market altogether. In some cases, individuals are even becoming disengaged from society in general. This has given rise to the concept of NEET, which stands for *not in employment, education or training*. However, in spite of NEET today having become a priority for the EU, studies with a macroeconomic or institutional approach are few and far between. This report attempts to fill this gap by analysing a number of macroeconomic and institutional variables, in 28 European countries, which may affect the share of young people who neither work nor study.

In the descriptive section of the report we present existing research on NEET, youth unemployment, dual apprenticeship systems and informal work. Previous research on NEET reveal that e.g. family background, education and health are important risk factors. Furthermore, the literature on youth unemployment contribute important insights. Several macroeconomic studies on youth unemployment utilise theories on unemployment and the labour market that may have important implications concerning our understanding of NEET. Since the dual apprenticeship system is generally considered to have positive effects on youth unemployment, we discuss its potential effects on NEET. Whereas informal work is rarely examined in connection with youth unemployment, it may nevertheless serve as a solution for low-skilled young people who may have difficulties in entering the regular labour market. There are also certain similarities between informal work and NEET. To an extent, both represent a dissociation from the regular economy and, perhaps, society in general. Hence, informal work is included in our discussion on NEET.

In the empirical chapter, we present the variables in our econometric model. This is followed by the empirical analysis and a discussion of the results. A number of macroeconomic and institutional variables are used as independent variables in a cross-section time-series model, and several variables are derived from existing research on youth unemployment. In particular, we study the importance of labour market regulations and company law and we test the relationship between NEET on the one hand and the dual apprenticeship system and the informal labour market on the other. In order to assess whether our results are mainly driven by youth unemployment, which forms part of the NEET variable, we also run the regressions with youth unemployment as the dependent variable.

The results imply that macroeconomic and institutional factors are important and they ought to be viewed as supplementary to the micro perspective that up to now has dominated research on NEET. Institutional aspects, such as labour market regulations and company law, do matter. Moreover, there is a significant negative correlation between economic growth and NEET, as well as between the dual apprenticeship system and NEET. In other words, economic growth and the presence of a dual apprenticeship system *ceteris paribus* will reduce NEET. Interestingly, whereas the size of the informal economy seems to affect NEET, it does not correlate with youth unemployment in our model.

In the last chapter we summarise our findings and discuss policy implications. We conclude that broad measures are needed for those who are farthest from the labour market. A combination of education and training may prove to be successful, since young people in NEET often have neither education nor work experience. Furthermore, the results indicate that business cycles are a statistically significant factor, which in turn implies that budget austerity has a severely negative effect on NEET. Measures to induce growth are thus of utmost importance, and due consideration should be given to those who are young and unemployed.

By combining our knowledge of micro- and macroeconomic factors, we increase the chances of finding effective policy tools. Measures should focus on both supply and demand for labour, as it is imperative that those who may employ young people, i.e. the companies, become fully involved in the process. In conclusion, a successful policy should comprise measures that strengthen the social contract, so as to improve the attitudes, motivation and belief in the future among young people.

Sieps publikationer

2013

2013:8

Close encounters of the Third Kind: The Interface between the EU and International Law after the Treaty of Lisbon

Författare: Rames A. Wessel

2013:7

Regulating Lifestyles in Europe: How to Prevent and Control Non-Communicable Diseases Associated with Tobacco, Alcohol and Unhealthy Diets?

Författare: Alemanno Alberto Garde Amandine

2013:6

The Future of the Schengen System

Författare: Steve Peers

2013:5

Immigration to Sweden from the New EU Member States

Författare: Gerdes Christer, Wadensjö Eskil

2013:4

Institutions, Policies and Growth in Europe: Quality versus Stability

Författare: Niclas Berggren, Andreas Bergh och Christian Bjørnskov

2013:3

EU som krishanterare: Ekonomisk styrning och finansiell stabilitet

Författare: Jonas Eriksson och Monika Hjeds Löfmark

2013:2

States as Market Participants in the U.S. and the EU?

Public purchasing and the environment

Författare: Jason J. Czarnecki

2013:1

EEAS 2.0 – A Legal Commentary on Council Decision 2010/427/EU on the Organisation and Functioning of the European External Action Service

Författare: Steven Blockmans, Marise Cremon, Deirdre Curtin, Geert De Baere, Simon Duke, Christina Eckes, Christophe Hillion, Bart Van Vooren, Ramses A. Wessel and Jan Wouters

2013:18epa

*The Outer Reach of State Obligations under Deposit Guarantee Schemes –
What can We Learn from the Icesave Case?*

Författare: Gunnar Thor Petursson och Asta Sollilja Sigurbjörnsdóttir

2013:17epa

Towards Cruising Speed?

Assessing the EU Strategy for the Baltic Sea Region

Författare: Stefan Gänzle och Kristine Kern

2013:16

The European Council – The New Centre of EU Politics

Författare: Uwe Puetter

2013:15

Why the 2014 European Elections Matter:

Ten Key Votes in the 2009-2013 European Parliament

Författare: Simon Hix

2013:14epa

Germany at the Polls – What Europe Can Expect

Författare: Julian Rappold

2013:13epa

The First Leadership Test:

What to Expect from the Lithuanian Presidency of the EU

Författare: Margarita Šešelgytė

2013:12

Ett europeiskt medborgarinitiativ – vad vinner medborgarna?

Författare: Pernilla Bäckman

2013:11epa

Enlarging the European Union and

Deepening its Fundamental Rights Protection

Författare: Christophe Hillion

2013:10epa

Sveriges inflytande i EU efter krisen

Författare: Magnus Jerneck

Sieps ●●●

Svenska institutet för europapolitiska studier

Fleminggatan 20

112 26 Stockholm

Tel: 08-586 447 00

Fax: 08-586 447 06

E-post: info@sieps.se

www.sieps.se